

ΖΑΚΥΝΟΙΟΣ

ΨΑΛΜΩΝ

ΕΤΟΣ Δ'

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1878.

ΦΥΛ. ΜΒ.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ὑπὸ Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ.

Ὅσακις ἀναγινώσκω ἔργον τι ἀναγόμενον εἰς τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν τῶν μέσων καὶ νέων χρόνων, συνειζῶ νὰ σημειῶ ἐν φυλλαδίῳ ὅσα παρατηρῶ ἐσφαλμένα καὶ νὰ προσθέτω σύνεμα ὅ,τι ἐκ παραδρομῆς δὲν ἀναφέρεται. Τὰς σημειώσεις δὲ ταύτας καταθέσας ταῦν εἰς τάξιν, ἀπεφάσισα, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀποσπάσματα νὰ δημοσιεύσω εἰς τὸν προσφιλέστατόν μοι Ζακύνθιον Ἀνθῶνα. Δὲν δημοσιεύω αὐτάς ἐπιδείξως χάριν, οὔτε ὅπως ἐλαττώσω τὴν φήμην περιφανῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ὅπως δώσω ὕλην πρόχειρον εἰς τοὺς καταγινομένους εἰς τὴν σύνταξιν ἱστορίας τῆς ἡμετέρας φιλολογίας.

Νομίζω ὅτι πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ πράξῃ οὕτως, ἄχρις οὗ ἀποθησαυρισθῇ ἅπανα ἢ τῆδε κάκεισε διασκορπισμένη ὕλη, ἀφορῶσα τὴν ἡμετέραν Φιλολογίαν.

I

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Ὁ κ. Σάθας 1) παρέλειπε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Στρατηγὸς ἐποίησε καὶ τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα, ἅπερ εὕρισκονταί

1) Νεοῦλλην. φιλεγ. σελ. 505

εἰς τὴν Ὀ' Ἀκολουθίαν, ψαλλομένην τῇ λ'. Ἰανουαρίου μηνὸς ἐν Ζακύνθῳ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γενομένου θαύματος παρὰ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν τῇ τοῦ λοιμοῦ ἀπαλλαγῇ 2).

Εἰς τὸ θαῦμα
τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου
ἐν Ζακύνθῳ γεγενημένον

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Λοίμῃ ἀεικλή, καὶ διότου δυσμῆν πολυπήμων
Ποῖ δὴσθιμος εἶς; ἢ τί πέλει σὸν ὄχος;
Τίπτε ὑπέμεγα κόπτη, καὶ θρηνεὶς ἀφορήτως,
Ἡμῖν τ' ἐμφαίνειν πῆμα σὸν οὐκ εἶθις;
Ἀσχάλλω τλήμων, ἐνέπει, κομιδῆ τε δεκρῶ,
Ὅτι μὲ μαυροῦσαν κοιρανίας τε πόλεις,
Θεοπίσιος πάντη Γεωργίος ἄρτι καθεῖλε,
Ἐξώθων αἰσχροῦς τῆς δε Ζακύνθου ἕρων

εἰς ἐλικρινεοῦς εὐλαβεῖς τεκμήριον
Ἀντώνιος Στρατηγὸς Ἀναγνώστης ὁ Κερκυραῖος

Εἰς τὸν ἐντιμότατον Κύριον Κύριον
Κάρολον Πούμπλιον Κόλαν
ἐκ Ζακύνθου.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Δύστημε φθονερὲ σπείρα, ἢ δὲ θρέμμα μαωρίης,
Παῦσαι ἐνειδίξων τὸν φανὸν εὐσεβίη,
Κύδιστον νοῶν Κάρολον, καρπὸν τε Ζακύνθου,
Ὅν δῆμος Νήσου τῆς δε λίαν φιλεῖ.
Οὐ γάρ τὴν δε τύποις ἔδε σεπτὴν ἔκδοτο εἶβλον,

2) Τῷ 1688 ὑπὸ τῆς πανώλης ἐμαστιγοῦτο ἡ Ζακύνθος. Ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν οὐ τὴν πρώτην τῆς ἀκολουθίας ἔκδοσιν, ἀλλὰ τὴν ἐν Βενετίᾳ γενομένην κατὰ τὸ 1710, τύποις Νικολάου τοῦ Σαρου con licenza dei Superiori.

ὡς οὐ ὑποπτεύεις, κύδιος ἰέμενος
 Ἄλλ' ἵμα θεοπέσιον κλείσθ' Γεωργίον, ἔστις
 Τὴν κλεινὴν λαίμου σώσατο τοῦδε πόλιν

εἰς ἀληθοῦς φιλίας τεκμήριον
 Ἀντώνιος Στρατηγὸς Ἀναγνώστης ὁ Κερκυραῖος

Ὁ Ζαβίρας 3) ἐσφαλμένος ἀπο-
 δίδει τῷ ἡμετέρῳ Στρατηγῷ, τὴν εἰς
 τὸ Ἰταλικὸν μετάρρασιν τῶν εἰκοσι-
 τεσσάρων Οἶκων τῆς Θεοτόκου Μα-
 ρίας. Ὁ ἐξ Ἰταλίας τοῦ Οἴκου εἰς
 ἐστὶν ἕτερός τις Στρατηγός, Φίλιππος
 πτόνομα καὶ Κρής τὴν πατρίδα. Ἡ
 μετάρρασις αὐτῆ φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον,
 «Inni in lode di Maria Vergine
 Santissima madre di Dio, tradotti
 dal Greco ad verbum dal devoto Fi-
 lippo Stratico Cretense». Ὁ ἐκ Κερ-
 κυράς τυπογράφος κ. Ἀρσένιος Κάος,
 ἀντύπωσεν τὴν ἐν λόγῳ τοῦ Στρατηγῷ
 μετάρρασιν τῷ 1868.

II

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ὁ Μητροπολίτης οὗτος ἦτο ἄγνω-
 στος καὶ τῷ σοφῷ Μουστοζύδῃ 4). Ὁ
 μακαρίτης Δημητρακόπουλος 5) ἱ-
 στορεῖ ὅτι ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 208
 χειρογράφῳ τῆς ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθή-
 κης ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ μητροπο-
 λίτου τούτου πρὸς τὴν Πάπαν 6) πε-
 ρὶ τῶν προνομιῶν τοῦ θρόνου τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς ἐκπο-
 ρεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ
 ὅτι οὐκ ἔστι συναχθῆναι σύνοδον οἰ-
 κουμενικὴν ἄνευ τοῦ Πατριάρχου τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως. Ἐτι δ' ἐλέγχει ἐν
 τῇ ἐπιστολῇ τὸν Πάπαν ὅτι ἐδίωξε

τοὺς νομίμους ἐπισκόπους Ἀθηνῶν, Θεσ-
 σαλονίκης, Ζαράτας, Βουλγαρίας, Πι-
 τρῶν καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν καὶ ἐχειροτό-
 νησε παρανόμως μοιγούς τινάς, ἵνα
 δι' αὐτῶν ποιήσῃ σύνοδον οἰκουμενικὴν.

Εἰκάζεται δ' ὁ πολὺς ἀρχιερανοδρί-
 τής Δημητρακόπουλος, ὅτι ὁ Βασι-
 λεῖος ἐξῆ πιθανῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν
 Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως, διότι τότε ἀπληθύνοντο ἀπὸ τῶν
 ἀρχιερατικῶν αὐτῶν θρόνων οἱ Ἕλλη-
 νες ἀρχιερεῖς παρὰ τῶν ἐπικρατούντων
 Λατίνων, καὶ τότε, ἐν ἔτει 1215, ἐγέν-
 νητο ἡ ἐν Κατρᾶνῳ λατινικὴ σύνο-
 δος, ἣτις ἐδογματίσεν ὅτι τὸ πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ
 τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται, καὶ ἀκολούθως
 θέτει αὐτὸν, μετὰ τῶν κατὰ Λα-
 τίνων γραψάντων, κατὰ τῶν ἐξ αἰῶ-
 να, αἰῶνα δὴ καθ' ὃν ἡ ἡμετέ-
 ρα πατρὶς ἐστρεφεῖτο ὀρθοδόξου μητρο-
 πολίτου.

Ὅτε κατὰ τὸ 1272 οἱ Ἀθηναί-
 οισι εἰσέβαλον εἰς τὴν Κέρκυραν, ἠθέ-
 λησαν νὰ ὑποσκελίσωσι καὶ ἐξευτε-
 τελίσωσι, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ὀρθόδοξον ἐκ-
 κλησίαν, θέσαντες ὑπεράνω αὐτῆς τὴν Κα-
 θολικὴν. Ἐκτοτε ἡ εἰς καθεῖλεν ἀπὸ τοῦ
 θρόνου Κερκύρας τὸν μητροπολίτην, ἀφί-
 νουσα μόνον ἓνα Πρωτοπαπᾶν, ἐνῶ
 τὴν λατινικὴν ἐκόσμησε δι' ἀρχιεπι-
 σκόπου 7). Ἐμεῖς λοιπὸν ἡ Κέρκυ-
 ρα ἄνευ Μητροπολίτου, ἀπὸ τῆς εἰσβο-
 λῆς τῶν Ἀθηναίων ἄχρι τοῦ φε-
 βρουαρίου τοῦ ἔτους 1800, ἐποχὴν καθ'
 ἣν ἐχειροτονήθη ὁ Κιγάλας 8).

Πότε ἄρα γε τῆς Κερκύρας τοῦς
 οἴκους παρέδωκαν τῷ Βασιλεῖ;

Πρὸς εὐρεσιν τοῦ χρόνου τούτου, δέ-
 ον ἵνα ἴδωμεν τὸ πρῶτον, τίς ὁ Πά-

7) Μαρμαρᾶ — Istoria Corfù σελ. 215 Venezia
 1672 — Ερμάνου Λούντζη Delle isole ionie sotto
 il dominio Veneto σελ. 87. Venezia 1833. Π. Χιῶ-
 τη — Ἀναπλήρωσις εἰς τὴν ἐκκλ. ἱστ. Κομητᾶ
 κερ. Κ. Ζακύνθου 1861

8) Ν. Β. Μίνεση, Περὶ Νικολίου Ἀρλιώτη
 καὶ τῶν χειρογράφων αὐτοῦ σελ. 82 Κερκύρα
 1873 — Ερμάνου Λούντζη, — Della Repubblica
 Sottinsulare σελ. 26 Bologna 1863

πας, πρὸς ὃν ὁ Βασιλεῖος ἔγραφεν.

Ἄν ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν 9) τῆς
 Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Σχι-
 σματος ἄχρι τῆς τῶν Ἀθηναίων
 εἰσβολῆς, θέλομεν ἰδῆ ὅτι ὁ Πάπας
 οὗτος ἦν Ἰννοκέντιος ὁ Γ' ὁ καθέξας
 τὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἔδραν ἀπὸ τοῦ
 1198—1216, καὶ ἐφ' οὗ ἐγένετο τῷ
 1215 ἡ σύνοδος, περὶ ἧς ὁ ἡμέτερος
 Βασιλεῖος μνηθῆναι ποιεῖται. Διὸ ὁ Βα-
 σιλεῖος ἤμαζε καθ' ὃν χρόνον οἱ μὲν
 Ἕλληνες ἀρχιερεῖς—ὡς ἀλλαχοῦ ὁ Δη-
 μητρακόπουλος γράφει—(10) ἀπληθύν-
 οντο τῶν ἰδίων ἀρχιερατικῶν θρόνων,
 καὶ ἀντικαθίσταντο ὑπὸ Λατίνων, οἵ-
 τινες, δίκην ἀκρίθων ἀνά τὴν Ἑλλά-
 δα, ἐπεπόλασαν κατὰ πρόσταξιν τοῦ
 Πάπα Ἰννοκεντίου οἱ δὲ πολῖται ἐφο-
 νοκτονουνοτο παρὰ τῶν φονῶντων Λα-
 τίνων.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ
 Βασιλεῖος μετὰ τὸν Γεώργιον Κουρα-
 ρᾶν κατεῖχεν τοὺς τῆς Κερκύρας
 οἴκους 11).

Μετὰ τὸν Βασιλεῖον ἔβαλε τὴν ἔδραν
 ὁ Γεώργιος Βαρδάνης, ὅστις τὴν δι-
 τήρησεν ἀπὸ 1238 ἄχρι 1236.

III

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Ὁ κ. Σάθας 12) σφάλλεται λέγων
 ὅτι ὁ Καββαδίας συνέγραψεν Ἄν-
 θη ἀειθαλή—Ἰδοὺ ὁ τίτλος τοῦ
 βιβλίου πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λάθους τοῦ κ.
 Σάθας Ἄνθη Νεοθαλῆ καὶ νεόδρεπτα ἐκ
 τοῦ λειμῶνος τοῦ κατὰ Κέρκυραν

9) Ὁρα Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

10) Ἱστορία τοῦ Σχισματος σελ. 49 Λειψία 1867
 11) Ὁ Κουραρᾶς ἦν Κερκύρας Μητροπολίτης
 ἀπὸ 1177 ἕως 1181—Δὲν δυνάμεθα νὰ προσ-
 διώσωμεν τὸ ἔτος τῆς χειροτονίας τοῦ Βασι-
 λεῖου. Κατὰ πάσαν πιθανότητα ἔλαβε καὶ ἄλλον
 Μητροπολίτην ἢ Κέρκυρα πρὶν τοῦ Βασιλεῖου ἢ
 καὶ μετὰ τούτου, οὕτως τὸ ὄνομα εἶνε ἡμῖν εἰσα-
 τι ἄγνωστον. Τὸ δέδεικεν εἰς ὅτι τὸ 1215 ὁ Βα-
 σιλεῖος κατεῖχε τὴν ἔδραν Κερκύρας.
 12) Ἐγθ. ἀνωτ. σελ. 606

κοινοῦ Φροντιστηρίου, εἴτε πρωτόλεια
 παιδείας, ἄτινα παρὰ τινων πρω-
 τοπείρων μαθητῶν τοῦ αὐτοῦ ἐπο-
 νήθησαν καὶ ἐξεφωνήθησαν ἔτει 1762,
 κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ
 γενεσίου τῆς Θεομήτορος, οἷς, προτέτα-
 κται καὶ ὁ πανηγυρικὸς λόγος εἰς
 αὐτὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ὁ συντεθείς
 καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφω-
 ανηθείς παρὰ τοῦ Ἑλλογιμωτάτου Ἰ-
 αεροδιδασκάλου τοῦ αὐτοῦ Μουσειῶ
 Ἱερεμίου Καββαδίου—Ἐν Λειψίᾳ τῆς
 Σαξωνίας ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρει-
 τικόφ. ἔτει 1766—εἰς 8ον.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀφιεροῦται τῷ Ἀ-
 ναστασίῳ Μαρμαρᾶ τῷ Ἀιδεσιμωτά-
 τῳ πρεσβυτέρῳ καὶ Ἐλεξάνδρῳ Τρι-
 μβώλῃ Πιέρῃ τῷ εὐγενεστάτῳ, εὐπα-
 τρίδαις καὶ ἀρίστοις ἐπιτρόποις τοῦ
 κατὰ Κέρκυραν κοινοῦ Φροντιστηρίου
 καὶ περιέχει τὰ ἐξῆς:

— Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸ ἱερὸν
 γενέσιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ
 ἀειπαρθένου Μαρίας, ὑπὸ Ἱερεμίου Καβ-
 βαδίου.

— Εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ὑπέρλαμπρον
 γενέσιον τῆς ἀρτιτόκου Θεοπαίδος Μα-
 ριάμ.—Εἰδύλλιον—ὑπὸ Εὐσταθίου Θεο-
 τόκη καὶ Ἰωάννου Γεωργίου Βασιλείου.

— Εἰς τὴν ὑπερένδοξον Ἀρτίτοκον
 Θεοπαίδα, ἐπιγράμματα δύο, ὑπὸ Ἀνδρέ-
 ου Πετριτζοπούλου.

— Δίστιχον εἰς τὴν αὐτὴν, ὑπὸ
 Νικολάου Γουλιαρμᾶ.

— Εἰς τοὺς ἁγίους καὶ δικαίους
 Θεοπάτορας, Ἰωακείμ καὶ Ἄνην—
 λαμβικόν—ὑπὸ Νικολάου Νάκκου.

— Εἰς τὴν γενέθλιον ἑορτὴν τῆς
 Θεομήτορος—Ἐπη—Ἀδώνια, ὑπὸ Στυ-
 ρίδωνος Μοντεσαῦτου.

— Εἰς δόξαν τε καὶ εὐφημίαν τοῦ
 ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρί-
 δωνος ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος τοῦ θαυ-
 ματουργοῦ καὶ ἀπροσμάχητου προ-
 στάτου τοῦ κοινοῦ τούτου περιβλέ-
 πτου Φροντιστηρίου—Ἐλεγείχ—
 ὑπὸ Αὐγουστίνου Καλικιοπούλου.

— Εἰδύλλιον ἐν ᾧ διαλέγονται πρὸς

ἄλλήλους, Θύρσις Ποιμὴν καὶ Λάκων Βουκόλος, οὐτινος σκοπὸς, ὁ Κερκύρας τῆς Ἀγίας ἐνδόξου Παρθενομάρτυρος καὶ Βασιλίδος ὕμνος καθέστηκεν, ὑπὸ Σπυρίδωνος Σκλαβονίτου καὶ Σπυρίδωνος Χρυστοφόρου.

—“Ὅτι ἡ τῆς Μαθήσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπίκτησις ἐν τῷ δε τῷ ἀρτιτόκῳ τῆς λαμπροτάτης Κερκύρας κοινῶ φροντιστηρίῳ, ὡς εὐθέρως τοῖς ἐπισταμένοις μόνον πονεῖν καθέστηκεν.

—Ἐλεγεία—ὑπὸ Δημητρίου Ἡλιάσκου.

—Ἐφύμνιον—εἴτε σεμνολόγημα δηλωτικὸν, ὅτι ἡ λαμπροτάτη Κέρκυρα, ἐνίτε τῇ ἕξῃ θρησκείᾳ ἐν τε τῇ ἡμετέρα ὁρθοδόξῳ Πίστει ἦν καὶ ἐστὶ φιλόξενος, ὑπὸ Ἀνδρέου Μωραΐτου.

—Εἰς Εὐχαριστίαν τῶν συνελθούθων εἰς ἀκρόασιν τῶν ἡμετέρων παιδικῶν ψελλισμάτων καὶ ἡμᾶς ἀτετιμηκότων.—Ἐπη, Ὑμενιακά, —ὑπὸ Σπυρίδωνος Τζερμπίνη.

—Ἐτέρα εὐχαριστίαι διὰ στίχων πολιτικῶν, ὑπὸ Ἰωάννου Γκίνη.

Αἱ ποιήσεις αὐταὶ εἰσιν εἰς ἀρχαίαν φωνήν.

IV

ΠΕΤΡΟΣ ΚΟΛΕΤΤΗΣ

‘Ὁ κ. Σάθας 13) λέγει μόνον ὅτι ἐγεννήθη ὁ Κολέττης ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Κύπρου καὶ μετὰ τὴν περῶσιν τῶν ἐν τῷ Γρηγοριανῶ φροντιστηρίῳ σπουδῶν του, προεχειρίσθη δικτῆς ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κρήτῃ Χερρονήσου καὶ οὐδὲν πόνημα αὐτοῦ ἀναφέρει. Ἡμεῖς ὁμῶς εἶδομεν τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα εἰς τὴν ἱερὰν τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας εἰκόνα τῆς ἐν τῷ ὄρει τῆς Γουαρδίας τῆς Βονωνίας, δημοσιευθὲν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ἰουλιανοῦ Segni 14) τῷ 1601.

13) ἐνθ ἀνωτ. σελ 405

14) Ὡς πρὸς τὴν συλλογὴν ταύτην ὁ α Ζακύνθου ἄνθωνος ἐτος Δ σελ 9) ἡμετέρας διηγεῖται

Graecia deficiens, divorum quicquid in aris.
Sacrum erat, Ausonium iussit adire solum.
Ut fixum, aeternum, inviolabile pignus amoris
Sanctum at amicitiae faedus utrinque foret.
Te quoque, virtutum faecunda Bononia, mater,
Postremam in donis non decet esse sacris.
En tibi quam Lucas divina pinxerat arte,
Ingens Christiparæ munus imago datur.
Ergo quem in populos animum servabis Eoos
His contestatum versibus esse cupia

V

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ

Δὲν μνημονεύονται ὑπὸ τῶν βιογράφων τοῦ Ζακύνθου τούτου λογίου τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα, ἅπερ ἐποίησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἑλληνοστοῦ Lazzarini 15)

Τέθνηκ' ἐν Πατρίῳ Μούσαις περιλημένος ἀνὰ
Λαζάρινος, πάση κόσμος ἰδρυσόνη,
Νοῦν δ' ἐν ἀνθρώποις τούτῳ τῆν αὐτὴ δίδωσι
Τὰς αὐτοῦ εἰθίλους Βασσαλεῖς τυπῶν.
Αὐτὲρ κἄν τεύθεν πίσης ἀνὰ τέμματα γαίης
Κλεινὸν φοιτήσει τὸνομα Βασσαλείου.
Τούτους γοῦν Πέτρος πολυκληῖστοις τύποισι
Ζωὴν καὶ δόξαν συμμετέχει παρέχων.

Quem Musae periere, omnisque scientia comsit,
Mors Antenoreo condidit in tumulo
Murronidem; sisit rednivum quem prope, libros
Ejus ad interitu Bassaleas prohibens
Quare hujus late nomen cluet, et volitabit
Undique cunctorum claru per ora virum
Bassaleas ludem, vitam decusque vicissim
Dans operi, atque ab eodem ipse opere accipiens

VI

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΕΣΙΟΣ

‘Ὁ Ζαΐρας 16), ὁ Βλαττός 17) καὶ ὁ Σάθας 18) σκοτινῶς πως λέγουσιν ὅτι συνέγραψεν ὁ Χρὸς Κορέσιος —Contra le gallecianti (sic) del Ga-

15) Poesie del sig Abate Dom. Lazzarini κτλ. adiuntoti altri Poetici Comp. di diver in morte dell'autore σελ. 457 Venezia 1736 Τοῦ Καταφόρου ἔγραψεν ὁ ἡμέτερος περιφανὴς φίλος καὶ εὐεργέτης Π. Χιῶτης ἀξιόλογον βίον.

16) ἐνθ ἀνωτ. σελ 222

17) Χιτικὸς Τομ. Β σελ. 89

18) ἐνθ ἀνωτ. σελ 30

leleo—χωρὶς γὰ ποιῶνται μνεῖαν ἄν ἐτυπώθη. Διὸ νομίζομεν καλὸν, ν' ἀναφέρωμεν ὧδε τὶ περὶ τοῦ βιβλίου τούτου συνέγραψεν ὁ ἐκδότης τῆς Biblioteca Vollante 19)

— Operetta intorno al galleggiare de' corpi solidi, all' Illustrissimo et eccellentissimo Principe il Signore D. Francesco Medici, di Giorgio Coressio Lettore della lingua greca nel famosissimo studio di Pisa in Firenze per Bart Sermantelli e Fratelli 1642 in-4.

Καίτοι ὁ μακαρίτης Δημητρακόπουλος 20), μνημονεύει ὅτι ὁ Κορέσιος συνέγραψε.—Orazione in lode di D. Francesco Medici—οὐχ ἤτον νομίζω ὅτι δὲν πράττω ἔγκλημα, ἄν ἐνταῦθα ἀναφέρω τι περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἔγραψεν ἐν τῇ Biblioteca Volante 21).

—Orazione di Giorgio Coressio Lettore della lingua greca nello studio di Pisa in lode dell' eccellentissimo Principe Sig. D. Francesco-Medici da lui recitata in lingua greca in detto studio di poi tradotta nell' italiana favella, Pisa 1614 in-4

VII

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΚΟΚΚΟΣ

Ἄξιον δ' ἀπορίξαι ἐστὶ πῶς ὁ πολὺς Σοφοκλῆς ὁ ἐξ Οἰκονόμου, ἐν τῇ περὶ Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου πολυμαθεστάτη πραγματείᾳ του 22), παρέλαβε ν' ἀναφέρῃ τὸ ὄραϊον τοῦτο ποιημάτων τοῦ λογίου ναξίου Κόκκου, ὅπερ

19) Scanzia ottava σελ. 43, Parma 1692

20) Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νε-ελ. φιλοσοφίαν σελ 41 Λειψία 1871

21) Scanzia Quarta σελ 59 Napoli 1682

22) Ἐπιπέδη ἐν Ἀθήναις τύποις Φ. Καρμπίνου τῷ 1863

ἐν τῇ τοῦ Segni συλλογῇ τῷ 1601 ἐδημοσιεύθη 23)

Τίς τύπον ἀρχετύπου ἐπέδραχν ἔμπνοον ἔμπνοον;
Τίς ποτ' ἀμειψθεῖσαν εἰς φύσιν εἶδε τέχνην;
Παρθένον ἐν γραφίσιν Λουκάς θέτο, ἡδὲ γραφίσιν
Ὅσα πρὶν ἐν ζωῇ; θάμβεα, νῦν τελεῖ.
Ἐκτός ὁ μὲν φείων ἀπεκίαθε, δευτέρ' ὄφρα
Κρέσσον δ' αὐ ζῶν ὅς προπάρουθι νέκυσ.
Τεῖδ' ἄρα, Φελσινέη, τὰ δ' ὀρεῖλατο, ἔθλιον ἄστου
Ὄρα-κα μὴ φρουρᾶς οὐνομα μόνον ἔχῃ.

Δείκελον ὅς Μαρίας ἐπαγίνεον, ὡς δύσιν, ἄλλην
Ἀντυλίην ταλεσοὶ εἰκόνας ἀγλαίη,
Πῖνε σσεν [οἷα φάτις] παναλήμονα τασόν ἐλίσσων,
Ἐξερτίεον ὄρος Φρούριον Ἀδωνίης.
Ἀλλὰ μόλις δεδάηκε μετ' ἄρθεα μυρία μόχθων,
Τετραχὰ τεταυμένην γῆν παραμειψάμενος.
Τί ξένος; οὐ Μαρὶν Φρουρᾶς ὄρος, ἀλλὰ ἰκείνη
Ἄρελε φρουρήσειν, κείνο καχησαμένη.

Λουκάς μ' ἐπιπλάσσειν ἐμάξατο, εἰμὶ δ' ἰκείνη
Ἡ θεῶν οὐρανὸν γῆν πρὶν ἐρελκυσάμενη.
Νῦν δὲ καὶ εἰς ὄρεσσιν ἀείρομαι, οὐρανὸν ἄκρον
Ἦθην ἐρελκύσσειν θητῶν ἰαλδριμένη.
Τασόν ἄερε πρόφρων ἀνά φρούριον, ἡδὲ τε φαίης
Ὄραε ἡ χρυσᾶ γείνατο Φελσινέη

Μηκέτι τεῖχος ἔγειρε, ἵν' ἄσπετ' ὄρηιν ἀλάλκεις
Ἀντατῶν καλλέων ὡς πρὶν ἐγειραμένην.
Μηκέτι πληθύν' ἄγειρε ἐπ' ἠγορήσει κομώντων,
Ἄρεος ἡ κεδάσει λαίλαπ' ἀγειρομένην.
Σειμίρατις τεῖχη ἔχει ἔρκαε, ὄπλα Λυκοῦργος,
Φελσινέη δ' ἄρ' ἴην εἰκόνα τεῖχος, ὄπλον.

Καὶ φύσις ἐν νεφέσσι παρήλιον εἰκόνα Φοῖβου
Γράφατο. ἀλλὰ γραφῇ οὐκ ἐνέρεσε χάριν.
Τοῦ γὰρ ἀποικουμένου ἀπ' αἰθέρος ὄλετο κείνη,
Καὶ ζῶτος ἐξαπίνης ὄρκατος εἶλε νέφη
Εἰκόνα δ' αὐ Μαρίας Λουκάς κάμεν, ἡδὲ καὶ αὐτῆς
Καὶ χθόνα λειψάμενης οὐ λίπεν ἀγλαίη
Τύνη Φελσινέη ἐπιμάτωρ, ἡ βὰ φαίειναις
Κάλλεσσιν ἀρχετύπου οὐ ποτ' ἀμειβομένοις.

Ὁν σκλάντα τύπον ποτιδέρκαε, δῶρον ἴφας
Ἴσθε με ἀμειψέλειν ἐσπερίοις διαπέδοις,
Σήματα δὲ ἀμφαίνω πολὺ κρέσσονα τῶν δσ' ἔφας
Ἐσπερίοις στραπτῶν ὕμμι φιλοφροσύνης.
Κεῖνος ἐκὼν, ἀέκων τε, ἐκαύσιος αὐτὸς ἐκαύσης
Αὐτὸς ἰρωτοτόκου εἰμὶ τύπος κραδίης.
Φράξο Φελσινέη πῶς ὀρεῖλα 'Ελλάδι γαίῃ
Ἐξοράσει τόσσον ἔθλον ὀπασαμένη;

Ἀεξαμένην με φύσις, χάρις ἔμπλεον ἔδρας ἰάων
Τῶν προχθὴν τέχνη δεικελον ἐπλάσαστο

Θαύμα φωνῆς με φύσις, χάριτος χάρις ἀμφοτέρων δὲ
Δείξεν ἴη Λουκά χειρ' ἀναμαξαμένη

23) Ὡς πρὸς τὴν συλλογὴν ταύτην, ὄρα Ζ κ κ
Α γ θ ο ν ἡ ἔτος Δ σελ 95

VIII

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΩΖΟΜΕΝΟΣ.

Ο ἡμέτερος Μουστοξύδης (24) βιογραφῶν τοὺς Σωζομένους, παρέλειψε νὰ εἰπῇ ὅτι Ἰωάννης τις Σωζόμενος, Κύπριος τὴν πατρίδα, ἐποίησε καὶ τὸ κατωτέρω ποιημάτιον, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ τοῦ Segni συλλογῇ (25).
 Ο Ἰωάννης οὗτος, νομίζω ὅτι εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις παιδιόθεν προσέφυγεν ἐκ Κύπρου εἰς Ἑνετίαν, ὁπόθεν μεταβὰς εἰς Ῥώμην εἰσήλθε τρόφιμος εἰς τὸ ἐκεῖ ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ἐπανακάμψας δ' εἰς Ἑνετίαν, διδάκτωρ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, ἐσχόλασε καὶ ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς τὰ νομικὰ ἐν τῷ τοῦ Παταβίου Πανεπιστημίου καὶ τὸν στέφανον τῷ 1596 ἔλαθεν. Ἀκολούθως δ' ἐπανελθὼν εἰς Ἑνετίαν μετῆρχετο τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν δικηγόρον (26).

Πατρίοις, φρουρὰ, Ἰταλῶν φθόγγου ἀκούων
 Ναιετάεις Μαρὶν πρόθεν ἄφρουρον ὄρος.
 ἄφρουρον, θλεφάρων, ἄμμι, ὧν νισφιν ἐτύθη,
 Ἐμφρουρον δὲ φάνη εἶδει σφ' σελάν.
 Τεῖφ γὰρ ναίεις ἐνὶ εὐρεῖ, ὡσκον ἀλάληξ
 Δύσνοιον πέδου ἀινετόκων ἀγέλην.
 Ἀτίνος οὔτι πέλεσκε Πελαγοῖδα τοῖον ἄν αἶεν
 Οὐρς ὅπως φρουρᾶς ἔμπεδον ἄμμιν εἶεις;

Ἰταλὶς ἀντολίθηεν ἔχουσα φασφύρον αἶψ,
 Τόνδε ἀμειδίως ἀντολίη παρέεις.
 Ἐνθεν ἀντολίθηεν ἔχουσ' ἀτάρ εἰκὸν ἀνάσσης,
 Οὐδ' ἀπάλιν ἀντολίη τήνδε θέλεις φέρειν.
 Αἶκεν ἀμοιβάδα εὐδαίης φοιβήϊδα βῆλλον
 Φαῦσιν, ἀμοιβαίαν δ' αὖ Μαρῖνν παρέεις.

IX

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΖΗΝΟΣ.

Παρέλειψεν ὁ κ. Σάθας (27) νάναφέ-

24) Ἑλληνικὸν σελ 437 — 442

25) Περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης ὄρα Ἀνθῶνα σελ 4νωτ.

26) Ἐν Papadopoli Hist Gymn Patav Tom B κεφ 39—Μουστοξύδ Ἑλληνικὸν σελ 439—440—Σάθας Νεολογικὸν σελ 191 ἔρα τὴν δόξαν τοῦ Σωζομένου τούτου

27) Ἐνθζ ἀνωτ σελ 250

ρη ὅτι ὁ Ζήνος ἄγων τὸ δέκατον ἔκτον τῆς ἡλικίας ἔτος, ἐποίησεν ὑπὸ τὸν τίτλον — L' incendio Veneto — καλοὺς στίχους ὅτινες ἐν Ἑνετίᾳ ἐτυπώθησαν τύποις Bosio τῷ 1686 εἰς 8-ον 38).

Τῷ 1691 συνέστησεν ὁ Ζήνος τὴν περιώνυμον Ἀκαδημίαν degli Animosi, ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Πατριάρχου Grimani ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαγείρῃ ὅσον ἦν δυνατόν τὴν ἀμιλλαν καὶ τὴν πρόοδον ἅμα τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ὁ Ζήνος προσεδιόρισε τῆς Ἀκαδημίας νὰ ᾗ τὸ ἐπίσημον κισσὸς πεπλεγμένος εἰς δάφνην μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Tenues grandia. Τῷ 1698 τῇ Ἀ ρ κ α δ ι α ἡ ζήνιος Ἀκαδημία συνενώθη (29).

X

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΝΑΒΟΥΤΣΗΣ

Ὁ λόγιος οὗτος συνέλεξε καὶ Γραμματικὸν Ἑλληνικὸν Παιονίον περὶ ὧν ὁ κ. Σάθας δὲν ποιεῖται μνησίαν (30).

XI

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΕΡΡΑΣ

Ὁ λόγιος οὗτος Χίος ἦν μέλος τῆς περιώνυμου τῆς Ἑνετίας Ἀκαδημίας degli incogniti ἧς μέλη ἀπετέλουν οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ἐπιστημότεροι ἄνδρες (31).

XII

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΥΚΑΝΗΣ.

Ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ

28) Bibliot Volante Scanzia XVI σελ 10—Venezia 1706

29) Zanon, Utilità morale economica e politica dell'accademie σελ 32 καὶ 281 Udine 1771

30) Iken, Eunomia 1,127

31) Zanon, ἰθθ. ἀνωτ. σελ 300

κ. Σάθας παραδέχεται τὸν Λουκάνην Ζακύνθιον, ἀλλὰ ἐν τοῖς αὐτοῦ Ἡρολεγομένοις τῆς ἀναδημοσιεύσεως τῆς ἐπιτομῆς μετεφράσεως τῆς Ἰλιάδος τοῦ Λουκάνη, λησμονῶν ὅτι ἔγραψε καὶ ἐπιρρίπτων κατὰ τοῦ σεβαστοῦ Χιῶτη ἀδίκους μομφάς, τοῦ Λουκάνη πατρίδα δὲν παραδέχεται τὴν ἀδελφὴν Ζακύνθον. Ἄλλ' ἐνθ' ὁ κ. Σάθας δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ πατρίδα τοῦ Λουκάνη οὔτε τὴν Κέρκυραν (32) διὰ τί ἄρα γε ἐξυθρίζει τὸν κ. Χιῶτην; Χάριν τῆς ἀληθείας, λέγω ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπὶ πολὺ ἐνησχλήθη, ἀλλ' οὔτε εἰς τὰ τῆς Κερκύρας χαρτοφυλακείᾳ, οὔτε ἀλλοῦ ἡλινηθῆν εἰσέτι νὰ εὕρω τι, δι' οὗ ν' ἀποδείξω ὅτι ὁ Λουκάνης εἶνε συμπολίτης μου.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ κερκυραϊκὴ οἰογένεια τοῦ Λουκάνη, ἀπὸ τοῦ 1410 ἀνεγράφη μεταξὺ τῶν κερκύρας εὐπατριδῶν.

Ἐ Ζακύνθη, τῇ 12 Δεκεμβρίου 1878

Ο ΓΑΜΒΕΤΤΑΣ.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Περσίοις ὁδοῦ τῆς ἀρχαίας κωμοῦδιαις διελθὼν θὰ παρετήρησε παλαιὰν οἰκίαν, φέρονταν ἄνω χαμηλὸν ἀνάγλυφον καὶ κερνεῖον ἀντικρὺ ὀλίγον ὑψηλόν. Τὸ μὲν, τὸ μόνον ἐστὶ λείψανον τοῦ ἐν τῷ παρωχημένῳ αἰῶνι Γαλλικοῦ θεάτρου, τὸ δὲ, τὸ κερνεῖον ἐστὶ Πρόζοπος, ἐνεθα μετέβαινον οἱ εὐρυσταί, καὶ οἱ ἐγκυκλοπαιδισταὶ τοῦ XVIIου αἰῶνος, ὅπως συνομώσασσι, πίνοντες θερμὸν οἶνον. Ὁ ἐκεῖ ὑπηρέτης δείκνυσιν ἐπὶ ἐν τῷ πρὸς τ' ἀριστερὰ δώματι τράπεζαν ἐκ μαρμαίρου ἐρυθροῦ, ἐρ' ἧς διαβεβαίωσθε ὅτι ὁ Βολταῖρ συνείθεζε νὰ γράρῃ δὲν εἶναι τις ὑπόχρεως νὰ πι-

32) Ὡς γνωστὸν, τινὲς νομίζουσι τὸν Λουκάνην Κερκυραῖον.

στεύσῃ τοῦτο· ἀλλ' αἰρετώτερον νὰ μὴ ἐκφράσῃ τις κρίσιν ἐναντίαν, ὑπ' ὅψιν ἔχων τὸ ἐξ Ἀμερικῆς πλῆθος, ἐρχόμενον ἐκεῖ, ἵνα εἶδῃ τὰ λείψανα.

Ἄλλως δ' ἐστὶ ἐθέβαιον ὅτι ὁ Βολταῖρ ἔγραψεν ἐν τῷ κερνεῖῳ, οὗ ὁ δ' Ἀλαμπέρ, ὁ Διδερὸ, οἱ δύο κερνεπιγυῖν καὶ ὁ Ῥουσσὸ ἦταν πέλαται· ὁ δὲ Μαρμοντέλ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν πολλὰκις κερκυκλούστων αὐτὸν κατασκόπων τῆς ἀστυνομίας ἐπενόησεν ἐδικὸν λεξικόν, ἐν ᾧ αἱ λέξεις Μαργαῖτ, Ζαῖθτ καὶ Ζεινετὸν ἐδήλουον ψυχὴν, θρησκείαν κ' ἐλευθερίαν.

Ἡ φήμη τοῦ κερνεῖου Προκίτου σήμερον σχεδὸν ἐξέλιπεν· ἀλλ' ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὸ πρὸ δώδεκα ἐτῶν πρὸς τὴν ἐπέεραν θὰ συνήντα ἐκεῖ νέον, ἴσως προωρισμένον νὰ καταλίπῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοσοῦτο θαθεῖα ἴχνη, ὅσον ὁ ἀγαθὸς Μαρμοντέλ, καὶ πολλῶ μᾶλλον τότε ἐκεῖνος δὲν ἦτο ἡ νεκρὸς Γάλλος, διαηγρόος, ἀνευ ὑποθέσεων, τυφλὸς τὸν ἐνα ὀφθαλμὸν, μελαγχροινὸς, καταγωγῆς ἰταλικῆς, ταπεινῶς ἐνδεδυμένος κ' ἔχων φωνὴν ἠχηρὰν, ὡσπερ χαλκός.

Ἡ φωνὴ αὕτη ἦν οἶονεῖ τὸ μαχητικὸν μυστήριον τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὅτε ἐσιώπα, οὐδὲν ἰδίᾳ τὸν διεκρινεν, ἀλλ' ἅμα νὰ δμιλῇ ἤρχιζεν ὁ δαίμων τῶν περὶ αὐτὸν φίλων ἀνηγερέτο ὡς ἐκ τιναγμοῦ ἠλεκτρικοῦ· οἱ ἐν τῷ κερνεῖῳ περὶ τὰς τραπέζας καθήμενοι τότε ἔτσιων τὰ ὄψα, ἐν ᾧ ὁ διευθυντής, τεθρονημένος προσέτρεχεν, ὅπως πρκακλέσῃ τὸν δρμητικὸν βήτορα χαμηλότερον νὰ δμιλῇ ἐνεκα τοῦ... καὶ σιγὰ τῷ ἐλεγέ τι εἰς τὸ οὖς· ἀλλ' ὁ βήτωρ ἀνύψω τοὺς ὤμους καὶ ὁσάκις τῷ ὑπεμύμνησκον τὸ φοβερὸν ὄνομα τοῦ κυρ. Πιέτρη.

Ὁ βήτωρ ἐκράτει ἀνὰ χειρὰς ἐσπερινὴν ἐρημερίδα, περιέχουσαν λόγον, ἀπὸ πγγελεθέντα ὑπὸ τινος τῶν τριῶν καὶ εἴκοσι βουλευτῶν τῆς ἀντιπολιτείας, ὡς τοῦ Ἰουλίου Φιάδρου τοῦ Ἐρνέστου Πικάρδ, οἵτινες πρὸ τῷ νο-

μοθετικῶ σώματι ἀντετάσσοντο πρὸς τὸ φλυαροῦν σμῆνος τῶν τσιρακίων τοῦ 'Ρουέ· ἀνεγίνωσκε τὸν λόγον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑπὸ ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν συνοδευόμενος, χωρὶς νὰ προσέξη τοὺς ἀκούοντας αὐτὸν κατακόπους· μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως κατέθετο τὸ φύλλον· τὰ μετὰ ζύθου ποτήρια ἐκενοῦντο ταχύτερον ἢ ὡς ἡ περίστασις ἀπῆται, καὶ ὁ νεαρὸς δικηγόρος εἶτα ἀπήγγελλεν λαμπρὰς παδατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀναγνωσθέντων, καὶ ἀνέπτυσεν ὅ,τι αὐτὸς θὰ ἔλεγε καὶ θὰ ἔπραττεν ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει· οἱ δὲ φίλοι τότε δὲν ὑπεμειδίωον, ἢ διὰ δῶρων ἐν αὐτῷ τὴν πεποίησιν, πείθουσιν αὐτοὺς περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ φίλου των, ἂν εὕρισκεν εὐνοϊκὴν περίστασιν.

Ἡ ἀγαθὴ περίστασις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιφανῆ καὶ τοῦ Γαμβέττα τὸ ὄνομα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ κατέστη περιδῶρον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῆς Γαλλίας.

Τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἐποχῇ, ἐν ἣ ὁὶ συμπολιταὶ τοῦ ἔζων ὑπὸ τῷ ἐφιάλτην τοῦ γωροφύλακος καὶ τοῦ δικαστοῦ Δλεσβῶ, οὗτος ἔσχε τὸ θάρρος ἐν πλήρει δικαστηρίῳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Δλεσβῶ παρισταμένου, νὰ εἶπῃ ὅτι « ἡ Γαλλία ἐσύρθη εἰς ἐνέδραν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος, ὡς ὑπὸ ληστοῦ, καὶ ἐσφαγιάσθη. »

Καὶ ὁ 'Ροσεφόρ ὁμοιοτρόπως προσέβαλε τὴν αὐτοκρατορίαν διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Φανου τευ· ὁ δὲ Παράδολ τοιοῦτον ἐπραξε καὶ πρὸ τοῦ 'Ροσεφόρ, δημοσιεύσας ἄρθρον, ἐπενεγκὸν τὴν διακοπὴν τοῦ Κυριακοῦ ταχυδρόμου, ἐν ᾧ παραβάλλει τὴν Γαλλίαν πρὸς μεγάλην κυρίαν, ἐξευτελιζομένην μέχρι τοῦ νὰ καταστῇ ἐρωμένη τοῦ ἀμαξήλατου τῆς· ἀλλ' ὁ 'Ροσεφόρ καὶ Παράδολ ἦσαν ἀπλοῖ ἐφημεριδογράφοι, λησμονούμενοι, θραυομένης τῆς γραφίδος των ἐν ᾧ τοῦ Γαμβέττα, ὄντος δικηγόρου, ἦτο δυσχερὲς νὰ εὗρωσι τὸ στόμα, ἄλλως δὲ περίστατο ἐν ᾧ

καιρῷ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐνεδείτο ὑπερμάχου κρατερωτέρου ὧν εἶχε· διότι ὁ μὲν 'Ιούλιος Φάβρος ὄρητικὸς καὶ πλήρης θερμότητος δὲν προέβαινε ἀρκούντως, ὁ δὲ Πελλετὰν ὠυίλει μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὁ 'Ιούλιος Σίμων ὡς καθηγητῆς, ὁ Πικάρδ ὡς εὐφυῆς, ὁ Θιέρς ὡς κοινοβουλευτικὸς, ὁ δὲ Γαμβέττας ἦτο ἀθλητῆς· περιεφρόνει ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς διδασκόμενα σχήματα, ἔχειφονομεῖ δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ, ἐγρονθοκοπεῖ ὅ,τι εἶχεν ἐνώπιόν του εἶτε βιβλίον, εἶτε πῖλον, εἶτε θῆμα· ἐξηκόντιζε τὴν φωνὴν διὰ παραδοξωμάτων ἀντηγήσεων, μετέπιπτεν ἀμοιβαίως ἀπὸ τοῦ ἐροντάδου εἰς τὸ χαμηλὸν· κωφός τις θὰ τὸν ἐξελάμβανε ὡς παράφρονα, ἀλλ' ὁ ἀκούσας αὐτὸν δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν λησμονήσῃ· ἡ εὐγλωττία του περιεῖχεν ἅπασαν τὴν ἐνάργειαν, τὸ πῦρ τὸ θάρρος τῆς νεότητος, οὐδέποτε ἐζήτει ἀπορῶν λέξεων· τοιαύτας εἴλκυεν ὡς ἐτύγχανε· πᾶσα φράσις του, πλουσία ἐκ χρωματισμῶν καὶ καλλιτεχνικῶν εἰκόνων· παρίστα τὴν μεσημβρίαν, ὅτι ἐγεννήθη τὸ δροσερὸν, ζωηρὸν, ἐμψυχον αὐτοῦ ὕφος· πολλάκις ματῶρετο εἰς θαυμάσιον ὕφος αἰσθήματος καὶ κάλλους.

Ἡ γαλλικὴ γλώσσα οὐδένα ἔχει λόγον, ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα ἀπαγγελθέντα πρὸ τοῦ ἐπανορθωτικοῦ δικαστηρίου κατὰ τὴν 30-φερὰν μεταμεσημβρίαν τοῦ δεκεμβρίου 1868. ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶχε σπουδαιότητα· προὔκειτο περὶ κατηγορίας ἀπλῆς ἐναντίον ἐφημερίδος, ἀνοιξάσας δημοεισφορῶν κατάλογον πρὸς ἀνεγερσιν μνημείου ἐπὶ τῶν θυμάτων τῆς 2ας δεκεμβρίου· μόνος ὁ Γαμβέττας ἔδυνήθη νὰ περιβάλῃ τοιαύτην σπουδαιότητα πολιτικῆς ὑποθέσεως· ἐν βραχεῖ ἡ ὁμιλία του μετεβλήθη εἰς ἐντελῆ κατηγορίαν κατὰ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας καὶ ἐπενήργησεν ὡς σάλπιγξ ἐπὶ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος.

Ἐβδομάδας τινὰς βραδύτερον ὁ Γαμβέττας, ὅστις δὲν ἦτο πλέον δικηγό-

ρος ἄνευ ὑποθέσεων, ἄγνωστος καὶ κακῶς ἐνδεδυμένος, ὡς εἶδομεν αὐτὸν ἐν τῷ καφεναίῳ, ἔτυχε θριαμβευτικῆς ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς 'Ισλῆς, οὗ τὸ εὐοούμενον ὄργανον, καὶ ἐνθα μετέβη ἵνα τὴν χειραφετήσιν ὑπερασπίσῃ· μετὰ τινὰ εἶτα ἐβδομάδα ἡ ὑπεράσπισίς του, τ' ὄνομά του ἐξετυπώθησαν διὰ σπινθηροβολούντων χαρκατήρων εἰς ἀπείρους ἀγγελίας, αἷτινες κατέκλυζον τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν, παροτρύνουσαι τοὺς φιλελευθέρους τῶν δύο πόλεων ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὴν βουλὴν τὸν ἀρχηγὸν τῶν « ἀδιαλλάκτων »· ἴσως ἡ λέξις αὕτη, ἥτις εἶναι ἰδική του, δὲν ἔχει ἀρμονίαν, ἀλλ' εἶναι μεστὴ ἐκφράσεως, σημαίνουσα: πόλεμος ἄπαυστος πρὸς τὴν καθεστῶσαν κυβέρνησιν.

Ἐπὶ τὴν ἡμέραν τότε τινὲς λέγοντες· « διαλλαχόμεν πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν, ἂν ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὅ,τι ζητοῦμεν »· ἦτοι· ἰδοὺ εἰς τυχοδιώκτης, πρὸ δεκαοκταετίας ἀφαρπάσας τὰς ἐλευθερίας μας· ἀλλ' ἀφοῦ ἐδυνήθη ταῦτες ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον νὰ κρατῇ, ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμή νὰ τῷ προσφέρωμεν τὴν χεῖρα, ἀρκεῖ νὰ μᾶς ἀποδώσῃ τινὰς αὐτῶν.

Ἄλλ' ὁ Γαμβέττας ἀπηξίωσε νὰ συγχρωτισθῇ πρὸς ἀνθρώπους, σκεπτόμενους ὅλως ἀγενεῶς· ἔθηκε δ' ἀξίωμα· ἦτις ὁ σφετεριστῆς, ὁ τὸν ὄρκον παραβόλσας, δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ βασίζηται ἐπὶ τῆς ὑποστηρίξεως ἀνδρῶν, ἐχόντων ὑγιεῖς ἀρχάς, καὶ διεκλήρουζεν εἰς τὴν ἐπέσπασαν γωνίαν τῆς Γαλλίας· οὕτως ἔδει νὰ σκέπτανται, διεκλήρουζαν οὕτω τὴν ὄργην πάντων τῶν φιλελευθέρων ἠθικο-θεολόγων, οἵτινες δὲν ἠδύνατο νὰ δικαιολογῶσι τὰ ἐγκλήματα καὶ τὰς δολοφονίας, ἀρκεῖ νὰ περιβάλωνται πολιτικῶν χαρακτήρα, οἵτινες δικαιολογοῦσι τὴν προσβολὴν τῶν καιωμάτων ἑκατομμυρίων πολιτῶν καὶ τῆς ζωῆς μυριάδων.

Βεβαίως αἱ παρ' αὐτοῦ διατυπωθεῖσαι γνώμαι δὲν εἶναι πάντοτε συμ-

περάσματα ἱταλιανικῆς κρίσεως καὶ αἵματος ψυχροῦ ἀνθρώπου, περιερχόμενος ἀπὸ ἐνὸς ὁμίλου εἰς ἕτερον, ἐκλύων τὰς ψήφους τῶν συμπολιτῶν του, προσλαμβάνει τὰς ιδιότητας καὶ τοὺς τρόπους τῶν τῆς ἀγορᾶς ῥητόρων. Ὁ Γαμβέττας δὲν ἐδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐπιηρείας· ἄμα ἐφθάνεν εἰς τὴν ἐλλογικὴν του περιφέρειαν ὑπισχνεῖτο πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς μείζονας ὠφελείας καὶ προνόμια, πλείονα ἐλευθερίαν καὶ μείζονας μισθούς· ἀλλὰ τότε ῥητέον ὑπὲρ τοῦ Γαμβέττα ὅτι, καὶ εἰ ὑπεσχέθη ποτὲ νὰ προσφέρῃ πρῶτας καὶ ἐσπέρας πρὸς ἕκαστον Γάλλον ἠρτυμένον κατόνιον καὶ φιάλην οἴνου τοῦ Πομάρδ, ἀφ' ἧς ἡ δημοκρατία ἱδρύεται, δὲν ὑπεσχέθη τοιαύτα, ὁσάκις δὲν ἐδύνατο εὐσυνειδήτως καὶ νὰ τὰ πραγματοποιῇ.

Ὁ πρὸ τοῦ πολέμου ὁμίλων πρὸς τὸν Γαμβέτταν, ἔτι μὴ ὄντα ἡ βουλευτὴν ἀπλοῦν, ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ ὑπερφειῖ αὐτοῦ σταθερότητι· ἀπὸ τῆς στιγμῆς, ἐν ἣ κατήρχετο τοῦ θήματος, ἀσθμαίνων καὶ μετὰ τὴν κόμην ἀτακτον μετὰ κεραυνοβόλον λόγον, ἐν ᾧ ἀνέκραξε πρὸς τὸν Ὀλιβιέρ: « ἀνεχόμεθα σὰς καὶ τὸ συνταγματικόν σας πολιτεύμα, ὡς γέφυραν, ἥτις θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἀλλ' οὐδὲν πλέον, » μέχρι τοῦ νῦν παρίστησι χαρκατῆρα ἀπροσποίητον καὶ ἀνυπόκριτον· ἂν ὀπνήσσετο πολιτικὸν ἀντίπαλον, τὰ κοινοβουλευτικὰ ἐπιθέτα δὲν εἶχε πρῶτα ἀνὰ στόμα· ἐγέλαται· ῥαχιδῶς, ἤρπαζε τὴν χεῖρα ἀντὶ νὰ τὴν ἐγγίξῃ καὶ πολλάκις ἠγείρετο ἀπὸ τῆς θέσεώς του μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ἀκρας ἐκπλήκτου διαμένουτος τοῦ προέδρου Σνέϊδερ, σφοδρὰ διατάραξις, ἐξ ἧς ὡς εἰς ἀνθρώπος ἀνεπήδων οἱ ἐντῆ βουλῆ, ἔργα θυρωροῦ ἐπιτελοῦντες καὶ ἡμεῖς διαμένοντες· ὅτε αἱ διενέξεις καθίσταντο βιαιότεραι, τὰ τῆς ἀριστερᾶς μέλη εἴλκον τὰ κράσπεδα τοῦ ἱματίου του, παρακαλοῦντες νὰ καθήσῃ, οἱ δ' ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις πολιταὶ ἀπῆρ-

γοντο οἵκαδε ἐκπληκτοί, λέγοντες καθ' ἑαυτούς: «εἶναι ἐντελῶς ἐστερημένος σπουδαιότητα, δὲν εἶναι σοβαρὸς ἄνθρωπος.»

Ὁ Γαμβέττας τοῦ 1872 εἶναι ὅλως διάφορος· ἡ ἐξουσία διήλθε διὰ τῶν χειρῶν του, τὸ αἷμα ἐχύθη ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἡ συκοφαντία οὐκ ἐφείσατο αὐτοῦ· ποιεῖται ἔτι βρυγμὸν τινα, ὡς λέων προσβληθεὶς καὶ κραυγάζει μετὰ τόνου ἰσχυροῦ· «εἶναι ψεύδης,» ὅτε ἐκ μίσους βουλευτῆς τῆς δεξιάς ρίπτει πρὸς αὐτὸν φαρμακερὸν βέλος· ἀλλ' ἐν γένει ἤδη κατέστη τοσοῦτο σοβαρὸς, ὅσον θὰ ἐπιθύμει οἷος-δήποτε ἀρωματοπώλης τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Διονυσίου ἐνδύεται· δὲ μετ' ἐπιμελείας. Τοιαύτη μεταβολὴ εἶναι ἀρεστὴ εἰς πλείστους σώφρονας πολίτας, οἵτινες εὐχαρίστως θὰ τὸν ἐβλεπον τῆς δημοκρατίας πρόεδρον, ἀλλὰ θὰ ἐφρίσων, ἂν τὸν ἐβλεπον καταλαμβάνοντα τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου ἄνευ χειροκτίων.

Ἀλλ' ὁ Γαμβέττας θ' ἀναδειχθῆ πρὸς τῆς δημοκρατίας.

ὑπὸ τὸ κύμα τῶν στηλιτεύσεων, ὅπερ οἱ θοναπαριστὰς ἐπ' αὐτὸν κατενόησαν, ἐπευφημοῦντων τῶν ἀδαῶν, τῶν προωρισμένων νὰ ὑλακτῶσιν, ὁσάκις τις γαιγίχη φωνεῖται πως διὰ παντὸς ευθιζόμενος ὁ πρῶν δικτάτωρ· ἀλλ' ἡ πολιτικὴ συνίσταται εἰς ἄμωτιν καὶ παλίρροϊαν· ἤδη δὲ πολλοὶ τῶν Γάλλων, καὶ ἐκ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Γαμβέττα, σιωπηρῶς ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ δικτατορία τοῦ Τούρς ἐδύνατο νὰ κριθῆ παρὰ τῶν μεταγενεστέρων ἤττον αὐστηρὰ τῶν ἀμερολήπτων ἐφημεριδογράφων, τροφίμων τοῦ Chidélurist.

Βεβαίως ὁ Γαμβέττας ἐπραξε σφάλμα· ἀλλὰ τί δεικνύει τοῦτο; ὅτι δὲν διαφέρει ἐντελῶς τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος καὶ μέλλοντος· δὲν ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν παρόντων, διότι τοῦτου καταφανεστάτην ἀπόδειξιν παρέσχεν ὁ στρατάρχης Μάκ-Μαδὸν ἀπὸ τῆς 16 Μαΐου μέχρι σήμερον.

Θὰ ἦν τοῦλάχιστον δίκαιον ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἂν ἡ ἐξουσία, ἦν ὁ Γαμβέττας διεχειρίσατο, ἦν ἀνατεθειμένη εἰς ἄνθρωπον ἐμπροσθέν καὶ σκληρόν, θὰ ἐποιεῖτο χρῆσιν ταύτης, ὅπως ἀποκόψῃ πολλὰς κεφαλὰς, αἵτινες νῦν εἰσι προσκεκολλημένοι ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν κατόχων των· ἔν ἔτι ὁ Γαμβέττας ἀνελάμβανέ τινα τῶν συνδίκων ἐκείνων, τῶν ὑπαλλήλων καὶ γενικῶν συμβούλων τῆς αυτοκρατορίας, οἵτινες ἀπαύστως ἐξώρκιζον τοὺς πολίτας νὰ μὴ διαπληκτίζονται «χάριν τῆς δημοκρατίας,» οὐδὲ χάριν τῶν φαύλων τῶν βουλομένων νὰ ἐπαναγάγῃσι τὴν δημοκρατίαν τοῦ 93,» καὶ ἂν μετεχειρίζετο αὐτοὺς, ὡς οἱ δικτάτορες τῆς τελευταίας ἐκάνονταστηρίδος, ἢ ὡς τὴς Βοναπάρτης τῶν ἡμερῶν μας, θὰ ἐξωμάλυνε τὴν ὁδὸν τῆς ἐξουσίας καὶ θὰ προσεκτάτο φήμην πολιτικοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ἀποπτύσας τὴν χρῆσιν τοιούτων τρόπων, εἰ καὶ προχειρῶν, ὅπως αὐξήσῃ τὴν φήμην του, καὶ περιφρονήσας τὰς πρὸς αὐτὸν ἐκτοξευθείσας εὐτελεῖς καὶ ἀτίμους ὑβρεις παρὰ τῶν ἤττον δικαιουμένων νὰ ρίπτωσιν ἐπὶ τινος τὸν λίθον, κατέθηκε τὴν ἀρχὴν, οὐδαμῶς βουληθεὶς νὰ ἐπωφεληθῆ ταύτης· τοῦτό ἐστι γεγονός· δυνάμενον καὶ μόνον νὰ φράξῃ τὸ στήθος τῆς συκοφαντίας.

Βραχύτατα γινώσκωμεν περὶ προγόνων τοῦ Γαμβέττα, εἰ καὶ πλά περὶ αὐτῶν ἐρρέθησαν· ἔγενν παρὰ τῷ διαμερισματι Λότ, ἐν τῇ λίχνῃ Κάσρς, τῇ 30ῇ ἑκτωβρίου 18

Ἐλέχθη δὲ καὶ ἐδημοσιεῦθη ὅτι καὶ τὸ γένος ἐκ Γενουηνοῦν· ἀλλ' εἴδη τὸ εὐγενὲς ἢ μὴ τῶν προγόνων οὐδαμῶς παρεκώλυσεν αὐτὸν νὰ πρῆξῃ, ὅτι κατάρθωσεν, οἰφίλοι διέτυπωσεν διαφόρους περὶ τοῦτου θεωρίας, καὶ νες δὲ διετέθησαν νὰ πιστεύσωσιν τι πατέρα ἔσχεν ἑαυτόν.

Ἐνεγράφη ἐν τῷ δικηγορικῷ καταλόγῳ τῶν Παρισίων τῷ 18

Ἐν γένει δὲ θεωρεῖται πολυ

κατέχει ὅμως γνώσεις πλείστας ἰκανὰς νὰ περιποιήσῃσι τιμὴν πρὸς πάντα πολυμαθῆ· πολλάκις ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ ὡς περὶ πολιτικοῦ Ἡρακλέους· καὶ ὅμως δὲν εἶναι ῥωμαλέος, ἀλλ' ἀσθενοῦς κράσεως· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ σταθεροῦ του χαρακτήρος καὶ τῆς ἀκρίπτου αὐτοῦ θελήσεως ἀναφέρεται τὸδε τὸ παράδοξον ἀνέκδοτον.

Παῖς ὢν, κηδεμονευόμενος ὑπὸ προσώπων, ἄπερ δὲν ἠγάπα, ἔγραψε πρὸς τὸν πατέρα του ὅτιαν μὴ μετεκάλει αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ θὰ ἐξώρυσσε τὸν ἔτερον τῶν ὀφθαλμῶν· ὁ πατὴρ δὲν προσέσχε προσηκόντως πρὸς τὸ ἀπίστευτον ἄγγελμα καὶ ὁ νεαρὸς Γαμβέττας ἔσχε τὸ θάρρος νὰ πραγματώσῃ τὴν ἀπειλήν του· ἐκ τούτου διατελεῖ τυφλὸς τὸν ἕνα ὀφθαλμόν.

Μετὰ βραχὺ δικηγορικὸν στάδιον ὑπεδείχθη βουλευτῆς ἐν Μασσαλία καὶ Παρισίους· προέκρινε τοὺς Παρισίους· τὸ ἐκλογικὸν δὲ τοῦτο διαμέρισμα εὔρετοσοῦτον ἐπίπνον κ' ἐπίμοχθον, ὥστε ἠνχηχάσθη ἐπὶ μῆνας πολλοὺς νὰ οἰκουρῆ πάσων τὸν λάρυγκα.

Ὁ πρῶτος αὐτοῦ λόγος, ἀληθῶς ἀξιοσπουδάστος, ὁ πρὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἀπαγγελεθεὶς, ἦν σφοδρὰ προσβολὴ τοῦ δημοψηφίσματος· ὁ δεύτερος ζωνρὰ διαμαρτυρίας ἐναντίον τῆς φυλακίσεως τοῦ Ροσεφόρ· κατ' ὄλιγον μετέσχε τῆς ἐναντίον τοῦ κατὰ τῆς Πρωσίας πολέμου ὀργανωμένης ἀντιστάσεως, καὶ ἀπέκρουσε πάσας τὰς προτάσεις τῆς διεθνούς, ὅπως δηλ. τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπαναστάσεως, διεγερθησομένης ἅμα τῇ ἀπὸ τῶν Παρισίων ἀπελεύσει τοῦ αυτοκράτορος.

Μετὰ τὴν ἐν Σεδὰν καταστροφὴν ἀνεβιβάζετο τὸ κόμμα τοῦ Γαμβέττα· οὗτος παραυτίκα ἀνεδείχθη ἐκ τῶν δραστηριωτέρων μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης· αὐτὸς ἐκύρωσε τὴν περὶ συγκαλέσεως τῶν ἐκλογικῶν συνελεύσεων ἀπόφασιν, διέταξε τὴν τῶν ἐπαρχιακῶν συμβου-

λίων ἀνανέωσιν κ' ἐχορήγησε τῇ Παρισινῇ κοινότητι ὅμοια ταῖς λοιπαῖς τῆς Γαλλίας δικαιοῦματα. Τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Τούρς, ἀπῆλθε τῶν Παρισίων δι' ἀεροστάτου κ' ἐπὶ μῆνας τέσσαρας τὴν υπερτάτην διεχειρίσατο ἀρχὴν, μὴ διστάσας ἄπασαν αὐτῆς· ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην.

Ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διετέλεσεν ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν οικονομικῶν, καταπλήσων τὸν κόσμον διὰ τῆς ἀκαταπονήτου αὐτοῦ ἐνεργητικότητος. Ἐκ τοῦ μηδενὸς συνεκρότησε στρατοὺς κ' ἐφευρε πόρους ὅπως τοὺς διατηρῆ· ἀντέστη μέχρι τέλους πρὸς τὰς ἐπιβόλους τῶν συναδέλφων του ἐξοτρύνσεις, ἐπιζητούντων νὰ τὸν πείσωσιν νὰ διαπραγματευθῆ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς· διεκήρυξε μάλιστα ἀνοχον κουφότητα τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμίαν των· ὑπ' εὐθύνην των θὰ ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων, ἂν μὴ ὁ ἐπιτήδειος καὶ πανούργος Ἰούλιος Σίμων ἐντέχνως ἐματαίου τὰ σχέδιά του.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ὑπεδείχθη βουλευτῆς ὑπὸ ἐξ διαμερισμάτων, εἶτα δὲ ὑπὸ τριῶν ἄλλων· ἡ πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ Θεῖος προσέλευσις του ἦν βῆμα συνετώτατον πρὸς διασκέδασι τῶν περὶ ἀτομικῆς φιλοδοξίας ὑπογοιῶν καὶ πρὸς συσπείρωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, ἣδη καταστάντος ἐθνικῆς πλειοψηφίας.

Ὁ ἀδιάλλακτος τοῦ Γαμβέττα πόλεμος πρὸς τὰ σφάλματα τοῦ Μάκ-Μαδὸν καὶ τὰς συνεπείρας των ἀνήγειρε τὰς ἐλπίδας, ὥς ἡ δημοκρατία ἀνετίθετο ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ τούτου ἀνδρός· τὸ δ' ἀδυσόπητον αὐτοῦ δίλημμα, «ἢ νὰ ὑποκύψῃ ἢ νὰ ἀπομακρυνθῆ» εἶναι ἡ λογικωτέρα καὶ σπουδαιότερα καταδίκη τῆς προσωπικῆς ἐξουσίας ἐν Γαλλίᾳ (ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ).

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ.

[Τέλος· ἕνα προηγούμε. φυλλ.]

Δ.

Ἐπάρχει ὅμως τι, ἐμποιοῦν μέγαν διασταγμὸν εἰς πολλοὺς θαυμαστάς τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, αἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ προσαπτομένη αὐτῷ μομφή ὑπερμέτρου ἀγερωχίας. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οὗτος ὑψηλοφρονεῖ, τὴν δὲ ὑψηλοφροσύνην ταύτην δὲν ἀξιοῖ ν' ἀποκρύβῃ. Πάντες γινώσκουσι τὴν ἰπάντησίν του, νέου ἔτι ὄντος, πρὸς τὴν ἠθοποιὸν Μάρς, ἣτις ἐτόλμησε κατὰ τὰς δοκιμάς τοῦ Ἑρνάνη νὰ ἐπικρίνῃ τοὺς στίχους του. — Δεσποινίς, τῆ εἶπεν οὗτος, λησμονεῖτε πρὸς ποῖον ὀμιλεῖτε. Ἐχετε, τὸ ὁμολογῶ, μεγίστην εὐφυΐαν, ἀλλ' ἔχω καὶ ἐγὼ ἐπίσης, καὶ ἀπαιτῶ ἀνασκοπὴν τινα. — Ἀφίνω εἰς ἄλλους τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου· ἐὰν δὲ λα δὴ ἐν τισὶ περιπτώσεσιν ἡ μεγαλαυχία ἀποτελῇ ἐν τῶν στοιχείων τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ οἴσιναι τὸ ἐλατῆριον τῶν μεγάλων τολμημάτων· καὶ ἂν, δεκτικῆς γενομένης τῆς καλλιτεχνικῆς ἰλιουσχρασίας τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, δύναται τις νὰ συλλάβῃ ἐν τῷ νῶ ἕνα Βίκτορα Οὐγκώ μετριοφρονοῦντα. Ἐγὼ περιορίζομαι εἰς τὴν ἀπλὴν τοῦ γεγονότος ἐξέτασιν. Ναι, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ πρέπει νὰ ἦναι ὑπερβαλλόντως ὑπερόπτης· τοῦτο δὲ ἐκ μυρίων συνάγεται τεκμηρίων. Εἶναι γνωστὸν ταῖς πᾶσιν ὅτι οὗτος δὲν ἀναγνωρίζει τὴν κριτικὴν. Λέγει ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα εἶναι ὁ γ κ ο ς (bloc), ὃν πρέπει τις ν' ἀποδεχθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ν' ἀποκρούσῃ. Τὸ τῆς μεγαλοφυΐας ἔργον εἶναι νὰ εἰς, εἰς ὃν πρέπει νὰ εἰτέρηται τις ἀσκεπῆς καὶ σιωπῶν. On ne chicane pas le gé-
lie. Θαυμάζετε, εὐγνωμονεῖτε καὶ σιγᾶτε. Ἡ μεγαλοφυΐα δὲν ἔχει ἐλατ-

τώματα· ἐκεῖνα δὲ, ἅπερ φαίνονται τοιαῦτα, οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ τὸ ἀντίστροφον τῶν προτερημάτων τῆς. Τὴν ἰδέαν ταύτην διαρρήδην ἐξήνεγκεν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ Σαιξπήρου, ἐν ᾧ παρέστησε τὸν ἄγγλον τραγωδὸν οἷον ἑαυτὸν νομίζει. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ σκιαγραφουμένη εἰκὼν τοῦ Σαιξπήρου εἶναι ἡ ἰδία αὐτοῦ εἰκὼν· ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη θεοποίησις τῆς μεγαλοφυΐας, ἣτις ἐκ μέτρους ἀνθρώπου πίστεύοντο, εἰς τὸν θεὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἱεροσολία, εἶναι ἡ ἰδία αὐτοῦ ἀποθέωσις. Ἐν τῷ ὠκεανῷ ἐκείνῳ, πρὸς ὃν παραβάλλει τοὺς μεγάλους ποιητάς, ἐνοπτρίζεται πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ μεγαλεῖόν του· τὸ δ' ὄρος ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ ἐπικρατοῦσι πάντα τὰ κτίματα καὶ αἱ βλαστησίαι, εἶναι αὐτὸς ὁ Οὐγκώ. Ἐν τοῖς ἀνά πᾶσαν σελίδα καταλόγοις ἐκείνοις τῶν δαιμονίων ἀνδρῶν πάσης ἐποχῆς καὶ χώρας, ἀπὸ Ἰώβ μέχρι Βολταίρου, κατανοεῖ τις, καὶ σχεδὸν δύναται νὰ ὀμώσῃ ὅτι, χαράξας τὸ τελευταῖον ὄνομα, ὁ συγγραφεὺς προὔτιθετο νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ ἰδικόν του, ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν ἐγένετο, δέον ν' ἀποδοθῇ οὐχὶ εἰς μετριοφροσύνην, ἀλλ' εἰς τὴν πρὸς τοὺς τύπους σεβασμὸν του. Οὗτος πραγματεύεται περὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὡς ἰσοτίμος πρὸς ἰσοτίμους, καθότι φρονεῖ ὅτι ἅπαντες αἱ μεγαλόνομοι εἰσὶν ἴσοι. Ἡ τῶν μεγαλονομιῶν χώρα εἶναι ἡ χώρα τῆς ἰσότητος, ἐν ᾗ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Δάντου δύναται νὰ ὀμιλήσῃ ὡς περὶ ἀδελφοῦ. Πλὴν τούτων, ὑπάρχουσι μυρία ἄλλα τεκμήρια, δι' ὧν ἐκδηλοῖ τὴν συναίσθησιν τοῦ μεγαλείου του· ἡ ἀγέρωχος τόλμη, μεθ' ἧς ἄπτεται τῆς ἐπιστήμης καὶ μεθ' ἧς ἀντιμετωπίζει ἐν παρόδῳ τὰ ὑψίστα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας· τὸ θράσος, μεθ' οὗ ἐπιδεικτικῶς τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ παρεκτροπὰς, ὡσεὶ ἤτο βεβαιοὺς ὅτι ἀπ' αὐτοῦ προερχόμεναι, θὰ καταστῶσι γενικὸν κτήμα

καὶ πλοῦτος· ἡ ἐπίσημος ἔμφασις τῶν προλόγων του, οἵτινες ἀναγγέλλουσι τὸ σύγγραμμά του, ὡς κοινωνικὸν τι σύμμαμα· ἡ ἀκριβολόγος μέριμνα, μεθ' ἧς συλλέγει τὰς ἐλαχίστας λέξεις καὶ τὰς μᾶλλον ἀσημάντους τοῦ βίου του πράξεις. Ὅταν ὑποκρίνηται τὸν μετριόφρονα προξενεῖ ἀντίθετον ἐτύπωσιν, ἄπειρος ὢν περὶ τὴν ὑπόκρισιν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰθισμένος νὰ ὑπερβαίῃ ἐν πᾶσι τὸ μέτρον. Οὕτω π.χ. κατάρχεται ἐπιστολῆς διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων. — Ἀφανῆς τις ἐργάτης· ἑαυτὸν ὑπαινισσόμενος· οὕτως ὑπὸ τὴν ἐθεσιασμένην ἡμερίαν, μεθ' ἧς ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπὶ τῶν Ἀθλίων παρατηρήσεις τοῦ Λαμαρτίνου, ἀκούει τις τὸν βρυχαθμὸν τοῦ τετρωμένου λέοντος. Πολλάκις ἐπαινεῖ καὶ ἴσως ὑπερβαλλόντως, πλὴν οἱ ἔπαινοι οὗτοι ἐκ τοιούτου ὕψους δαψιλεύονται, ὥστε οὐδέποτε φαίνεται φοβούμενος τὴν ἐξ αὐτῶν προκύψουσαν, ἔστω καὶ ὑπερμέτρον, πρὸς τοὺς ἐπαινουμένους ἀλαζονίαν. Ἄλλως τε, ἀποκαλύπτει τὴν ψυχὴν του ἀφελῶς. Ἐν τινι περιπτύσει, μὴ θελήσας νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν παράστασιν δράματός του, καθότι ἄλλοις τις τὸ αὐτὸ ἐπραγματεύθη θέμα, εἶπε· δὲν θέλω συγκρίσεις. Εἰς ἐκδόσιν τινὰ, προτείναντα αὐτῷ τὴν κατ' ἐκλογὴν δημοσίευσιν τῶν ποιησέων του, ἀπήντησεν ὁμοιάζοντα πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις, δεικνύων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς λίθους, λέγει εἰς ὄλους· ἰδοὺ τὸ Λευκὸν Ὅρος. — Οὗτος θεωρεῖ ἑαυτὸν ὑπεράνω πάσης ἐφικτικῆς συγκρίσεως πρὸς οἰονδήποτε σύγχρονον συγγραφέα· πράγματι οὐδόλως συμμετέχει τοῦ διηνεκοῦς ἐκείνου πολέμου, ὃν πρὸς ἀλλήλους διεξάγουσιν οἱ γάλλοι συγγραφεῖς διὰ δηκτικῶν εὐφυολογιῶν, αἵτινες ἐκδείρουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν χλευαζόμενον, χῶρὶς ν' ἀποσπᾶσιν ἀπ' αὐτοῦ οὐδεμίαν οἰμωγὴν, καὶ αἵτινες ἐν μιᾷ στιγμῇ περιέρχονται τοῦ Παρισίου. Ἀφῶνος καὶ ἀπαθῆς ἴστα-

ται κατὰ μέρος, οὐδόλως ὢν ἱκανός, ἄλλως τε, εἰς τοιοῦτον εἶδος πολέμου. Πρὸς τοὺς ἀποδίδοντας τὴν ἀποχὴν του εἰς ἔλκεψιν ἀνεύματος, οὗτος δριμύτως ἀπήντησεν ὅτι τὸ ἀρνεῖσθαι τὸ πνεῦμα εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν μεγάλως παρηγορεῖ τοὺς πλείστους τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, κεκτημένων μὲν πνεῦμα, οὐχὶ δὲ μεγαλοφυΐαν — Ἀλλὰ ἡ ἐπίκρισις εἶναι ἴσως δίκαια, καὶ τοι ἐν τοῖς κοινοβουλευτικοῖς αὐτοῦ λόγοις ἐπιπολάζουσι θαυμάσια παραδείγματα αἰφνιδίων καὶ ἐκρακτικῶν ἀπαντήσεων. Ἡ ἀστείότης του φέρει συχνάκις τὸν τύπον τῆς μεγαλοφυΐας, πλὴν δὲν προκαλεῖ τὸν ἐξὺν καὶ ζῶηρον γέλωτα τῆς ἀληθοῦς γαλλικῆς εὐφυολογίας. Τὸ ἐγχειρίδιον τῆς λεπτῆς ἐίρωνείας ἐκφύγει τῶν κολοσσίων χειρῶν του· οὗτος δὲν δύναται ἢ νὰ καταξέσῃ μεγάλας πληγὰς βροπάλου, συντριβοῦσας τὸ κράνος καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἄλλως τε, θεωρεῖ ἤδη ἑαυτὸν σχεδὸν ὑπεράνω τῆς φιλολογίας. Οὗτος ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν ἱεροφάντην τῶν ἀπανταχοῦ λαῶν, ἐπιζήσαντα, διαταγῆ τῆς θείας προνοίας, μυρία δοκιμασίαι καὶ συμφοραί, ὅπως ἀγρυπνήσῃ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο ἐναργῶς προκύπτει ἐκ τῶν πρὸς τοὺς λαοὺς ἀποστροφῶν του, ἐκ τῶν πρὸς τοὺς μονάρχας διαμαρτυρησέων του, ἐκ τοῦ προφητικοῦ τόνου, δι' οὗ ἐκδηλοῦνται αἱ προαισθήσεις του, ἐκ τοῦ χρησιμοδικοῦ ὕψους τῶν ἀποφθεγμάτων του, ἐκ τοῦ ἀπειλητικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐπιπληξέων του, ἐξ ὅλης τῆς ὀμιλίας του, τετμημένης εἰς ἀγερῶχους καταφάσεις καὶ ἀνεκλήτους κρίσεις, ὡς ἐὰν πᾶσα αὐτοῦ πρότασις ἐμελλεν, ὡς ἄλλο θέσπισμα, νὰ γλυφῇ ἐπὶ τοῦ δριμυτάτου ἢ τοῦ μαρμαροῦ πρὸς διαφωτισμὸν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἀπισκί αὐταὶ αἱ λεπτομέρειαι εἴτε προηγουμένως γνωσκόμεναι, εἴτε ὑπὸ ἄλλων διακονούμεναι, πληροῦσι διαταγῆ καὶ ἀμφορροπείας τὸν ξένον ἐκείνον, ὅστις θέλει νὰ κροῖσῃ τὴν θύ-

ραν του. Οὐχ ἤττον μετὰ τοὺς πρώτους ἐνδοιασμοὺς ἐπέρχονται ἐνθαρρυντικαὶ σκέψεις· ὁ θέλων νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ σκέπτεται, παραδείγματος γάριν, ὅτι τὸ αἶσθημα, ὅπερ ἀναχαιτίζει τὴν προσέλευσίν του πρὸς τὸν ἀγέροντα ἐκεῖνον ἄνδρα, ὃν θαυμάζει, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἐν οὐσίᾳ ἢ αἶσθημα ἀγερωχίας. Ἀκολούθως ὁ οὕτως διαλογιζόμενος ἐνθυμεῖται τοσοῦτους ἀθλίους συγγραφῆς, ὅπως ἀμοίρους νοῦ καὶ καρδίας, τοσοῦτους πεπωρωμένους καὶ κούφους σχολαστικούς, τοσοῦτους ἀγνώστους χαρτοχρίστας τῶν ἐπαρχιῶν, οἵτινες δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἐλάσσονας τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Τέλος ὁ ταῦτα ἀνακυκῶν ἐν τῇ διανοίᾳ του θεωρεῖ ἑαυτὸν μωρὸν ἐὰν νομίξῃ ὅτι καὶ αὐτὸν ἐν τῇ θέσει τοῦ Οὐγκώ τιθέμενον δὲν θὰ ἐβιάχευεν ἢ δόξα τοῦ πρώτου τῆς Εὐρώπης ποιητοῦ. Τότε ἐπέρχεται τὸ θάρρος· οὐχ ἤττον λίαν φοβίζει τὸν ξένον ἢ ἰδέα ὅτι μέλλει νὰ παραστῆ ἀφανῆς καὶ ἀγνωστος ἄνευ ἄλλης δικαιολογήσεως ἢ τῆς καρδίας τὴν ὠθησιν, ἐνώπιον ἀνδρὸς περιπύστου, ἐν τῇ μεγαλοπύλῃ, ἥτις τὸν δοξάζει, ἢ τῷ οἴκῳ του, ἐν τῷ μέσῳ στίφους θαυμαστῶν, ἵνα τῷ ἔπα... τί.— Ἐέλπω νὰ σᾶς ἴδω!

E.

Οὐχ ἤττον πρώτῃαν τινὰ εὐρέθην, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἴκου Ἀρ. 20 τῆς ὁδοῦ Κλιού, ἔνεντι τῆς θυρίδος τοῦ θυρωροῦ, καὶ ἤκουσα μετὰ τινος ἐκπλήξεως, ὡσαύτως ἄλλος τις ὠμίλει, τὴν φωνὴν μου λέγουσαν.— Ἐδῶ κατοικεῖ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ;— Ἦμην βέβαιος ὅτι ἐκεῖ κατοικεῖ καὶ ὅμως ἔστην ὀλίγον ἐκπληκτος ἀκούων τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν· Ναί, κύριε, εἰς τὴν δευτέραν ὁροφὴν, μετὰ τόνου, ἐμφαίνοντος τὴν ψυχρότεραν ἀδιαφορίαν. Μοὶ ἐφάνη λίαν παράδοξον ὅτι εἰς τὸν θυρωρὸν ἐκεῖνον

ἐφαίνετο τοιοῦτον φυσικὴ ἢ ἐκεῖ διαμονὴ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.— Ἐπειτα, διὰ μιᾶς, μοὶ ἐφάνη πράγμα παράλογον τὸ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον. Τότε εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ἀλλὰ μεγαλοφθῶνως.— Εἶσαι τρελλός!— ἔμεινα δὲ βαθέως βεβουθισμένος ἐπὶ τινα λεπτὰ, εἰς τὴν ἐξέτασιν αἰλούρου, ὅστις ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τινος παραθύρου τοῦ ἰσογαίου δώματος τῆς οἰκίας ἐκείνης. Πρέπει ἄρα γε νὰ δηολογήσω τί ἀκριβῶς ἠσθάνθην; Ἡσθάνθην ἐλαφρὸν τρόμον εἰς τὰ γόνατα, ὡς ἐὰν πρὸ πολλοῦ παρήλθεν ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος. Ἐπειτα δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς. Ἠξέσω ὅτι αἴφνης κατενόησα ὅτι ἀνέβαινον τὴν κλίμακα· ἀλλὰ ἐνδομύχως πεπεισμένος ὅτι, ἀφίχθεις εἰς τὴν θύραν, θὰ κατέβαινον χωρὶς νὰ σημάνω τὸν κώδωνα. Ἀνέβαινον βραδέως ἐπὶ τῆς μιᾶς βαθμίδος ἠσθάνθην θάρρος λεόντειον· ἐπὶ ἐτέρας μὲ κατελάμβανεν ὁ πειρασμὸς νὰ στρέψω τὰ νῶτα καὶ νὰ δραπετεύσω ὡς κλέπτῃς. Ἐστὴν δις ἢ τρίς ὅπως ἀπομάξω τὸν ἀπὸ τοῦ μετώπου μου βέοντα ἰδρώτα. ὦ, ποτὲ, οὐδεὶς τῶν Ἀλπεων ἀναβάτης ἐπεχείρησεν ἄνοδον μάλλον ἐπίμοχθον τῆς ἰδικῆς μου! Ἠθέλον νὰ στραφῶ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην. Τί τὰ θέλετε; Πεντακόσιοι de Amicis παντὸς ἀναστήματος, πάσης μόρφῆς, κατελάμβανον τὴν κλίμακα ὀπισθεν ἐμοῦ, συνωθούμενοι, συμπιεζόμενοι, ὡς μαινίδες μετὰ τοῦ τοίχου καὶ τοῦ προσερείσματος (rampe), οἵτινες μοὶ ἔλεγον συλλήθδην, χαμηλοφώνως· ἐμπρός!— Αἴφνης, ὡς ἐὰν μέχρη τότε περὶ ἄλλου ἐσκεπτόμην, εὐρέθην εἰς τοὺς πρόποδας τῆς τελευταίας κλίμακος ἀπέναντι τῆς θύρας. Τότε, ἀγνοῶ πῶς, ὅλοι οἱ φόβοι ἐν ἀκαιρεῖ ἐσκεδάστησαν. Ἡσθάνθην ἰσχυρὰν ὠθησιν, διενεργουμένην ἐν ἐμοὶ ὑπὸ τῶν μυρίων ἀναμνήσεων τῆς τε ἐφηβίας καὶ νεότητος, τὸ αἶμα ἤρξατο σφοδρῶς συρρέον εἰς τὰ κέντρα, ἢ

Κοσσοῦτα μοὶ ἐψιθύρισε·— Θάρρει!— Ὁ Ἐρνάνης μοὶ εἶπεν·— Ἀνάβηθι!— Ὁ Γεννάριος μοὶ ἐφώνησε·— Σήμανε!— Καὶ ἐσήμανα.— Ὑψιστε Θεέ! Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἤκουσα βροντωδῶς σημαίνοντα ἐπὶ ὄλον τέταρτον τῆς ὥρας τὸν πελώριον τῆς Παναγίας κώδωνα, ἔστην δὲ πρὸς στιγμὴν περιδεῆς ὡς ἐὰν ὁ ἤχος ἐκεῖνος κατεθορήθησεν ἡμίσεις τοῦ Παισιόυ. Τέλος κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἠσθάνθην τι ὅμοιον πρὸς γρονθοκόπημα ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῶ συνάμα ἠνοιέτο ἡ θύρα. Εὐειδῆς οἰκονόμος παρέστη ἐνώπιόν μου, φιλοκάλως ἐνδεδυμένη, ἐνῶ ἐν τινι γωνίᾳ τοῦ προθαλάμου δύο ἔπηρέται ἐκαθάρζον ἀργυρὰ κηροπήγια. Δι' ἐτέρας θύρας, ἀνοικτῆς ἐπίσης, ἐφαίνετο ἐν ἄλλῳ δωματίῳ τρεῖς παρὰ τὸ ἡμισυ πρὸς γέφυρα παρατεθειμένη, ἐν μέσῳ δ' αὐτῆς ἐρημερὶς· πράγματα ἀσήμαντα ἅμα δὲ καὶ ἀνεπίληστα. Ἠρώτησα τὴν οἰκονόμον μετὰ τῆς φωνῆς ὑψιφώου ἐκπεσόντος, ἐὰν ἐκεῖ κατοικεῖ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ. Μοὶ ἀπήντησε καταφατικῶς μετ' ἀδιαφορίας, μεγάλην ἐμπονησάσης μοὶ ἐκπληξιν. Ἠρώτησα ἂν ἠδύνατο νὰ με δεχθῆ, ἐκεῖνη δὲ μοὶ ἀπήντησεν ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐγερεθῆ τῆς κλίνης. Ἀμήχανος καὶ τσοροβημένος, δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρθρώσω λέξιν ἢ σκέψις ὅτι ἅπαξ ἔτι ἐμελλον ν' ἀνέλθω τὸ σφοδρῆσον μ' ἐπλήρου δέους ἀπεριγράπτου. Ἀλλ' ἡ οἰκονόμος εἰθισμένη βεβαίως εἰς τὴν θέαν νέων, παρουσιαζομένων μετὰ τοιαύτης προφανοῦς ταραχῆς εἰς τὴν θύραν τοῦ κυρίου της, μαντεύουσα δὲ εὐχερῶς ἐκ τοῦ προσώπου των τὸ ἔργον αὐτοῦ αἶσθημα, προσέβλεψεν εἰς ἐμὲ μεθ' ὅσους φαιδρῶν ἔμα δὲ καὶ οἰκτῆρμονος, ὡς ἂν ἔλεγε·— Ἐνόησα! εἶσαι καὶ σὺ εἰς ἐκ τῶν τόσων ἄλλων— προσέθηκε δὲ μετὰ προφανοῦς εὐμενείας— Νομίζω ὅμως ὅτι ἐξύπνησεν... ἤμπορῶ δὲ νὰ τὸν ἐρωτήσω πότε δύναται νὰ σᾶς δεχθῆ.— Καὶ, χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀπάντησίν μου,

ἐγένετο ἄφαντος. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διετέλου ὑπὸ τὸ κράτος οὐαίρου ἢ μέθης· μὲ διέφευγεν ἡ συναίσθησις τῆς πραγματικότητος· ἠρώτων ἑμαυτὸν ἐὰν ὁ ἐν τῷ περκακιμένῳ δωματίῳ Βίκτωρ Οὐγκώ, εἶναι τῶντι ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ἂν ἐζήτουν, καὶ δὲν μοὶ ἐφαίνετο δυνατόν· πράγματι, ἤθελον νὰ μὴ ἦτο δυνατόν· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διέπραξα ἔργον ἀπονενοημένον— Τί ἔκαμα! ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν. Πρέπει νὰ ἀπόλεσα τὰς φρένας. Τί θὰ συμβῆ τῶρα;— Καὶ, σκεπτόμενος ὅτι ἠδύνατο νὰ μὴ με δεχθῆ, ἠσθάνθην τὸ αἶμα συνωθούμενον εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Αἴφνης ἡ οἰκονόμος ἐνεφανίσθη πάλιν καὶ μοὶ εἶπε φιλοφρόνως.— Ὁ κύριος Βίκτωρ Οὐγκώ θέλει σᾶς δεχθῆ εὐχαρίστως τὴν ἐσπέραν ταύτην κατὰ τὴν ἐννάτην καὶ ἡμίσειαν.— Ἀχ, ἀξιολάτρευτε οἰκονόμη! Πρέπει ν' ἀναδράμω εἰς ἐποχὴν πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν παρελθούσαν, ὅτε ἀφοῦ περιέμενον ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας ἀκίνητος ἐνώπιον θύρας μίαν λέξιν, ἥτις ἐμελλε νὰ μοὶ παράσχη τρίμηνον τέρψιν καὶ ἐλευθερίαν ἢ τρίμηνον μόχθον καὶ ταπεινώσιν, ἐξήρχετο τέλος ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως μοὶ εἶπη ἐπισήμως·— Προὔθεβάσθη!— Πρέπει ν' ἀναδράμω εἰς μίαν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, καθ' ἃς μόνος ἠσθάνθην τὸσαύτην εὐφρόσυνον διαστολὴν τῶν πνευμόνων, ὁ τοσοῦτον πλήρη ἱκανοποίησιν, τοσοῦτον ζωηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ καταβῶ τὰς κλίμακας διασκελιζων ἀνὰ πέντε βαθμίδας ἐφ' ἅπαξ, ὡς ἐκεῖνην, ἣν μοὶ ἐνεποίησας διὰ τῶν δεκαεῶς μακαρίων ἐκείνων λέξεων, ὡ φιλιτάτη οἰκονόμη τῆς καρδίας μου.

ΣΤ.

Ἀπὸ τῆς ἐννάτης καὶ ἡμισείας τῆς πρώτης ἐκείνης, μέχρι τῆς ἐννάτης καὶ ἡμισείας τῆς ἐσπέρας, ὑπῆρξα βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Δὲν ἐνεθυμήθην πλέον τὸν ὑπερόπτην Βίκτορα Οὐγκώ, τὸν κοινοκτῆμον Βίκτορα Οὐγκώ, τὸν ἐνεργούμενον

Βίκτορα Ουγκώ, τὸν παράφρονα Βίκτορα Ουγκώ. Ὅλοι οὗτοι οἱ Βίκτορες Ουγκώ τῆς κριτικῆς ἢ τῆς συκοφαντίας, εἴτε φέροντες τὸν φρενῶν σκούφον, ἢ τὰ κέρατα τῆς σατανικῆς ὑπερφίας, ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τῆς δικνοίας μου. Αἱ ἐμὲ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἢ εἰς μόνος Ουγκώ, ὁ μέγας ποιητῆς, περιπαθῆς ἄνθρωπος καὶ καταφρονητῆς, ἐμπλεως νευρωδῶν παραινήσεων καὶ θεσπεσιῶν παραμυθιῶν ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἀνερρίπισε τὸς ἐρωτικὰς μου παραφορὰς ἐν τῇ νεότητι, ὅστις μ' ἐστήριξε διανοούμενον καὶ παλαίοντα ἐν τῇ ἀνδρική ἡλικίᾳ ὁ ποιητῆς, οὗ οἱ κεραυνοὶ στίχοι ἤχησαν ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὡς ἐγερτήριοι κραυγαὶ στρατηγοῦ ἀφροσύνης ὁ συγγραφεὺς, ὅστις μυριάκις συνέτριψε τὴν ἐλσεινήν μου ἀλαζονίαν χαρτοχρίστου, ὁ ἄγων με νὰ δοκιμάσω, ἄγνωστος, ὅποιον δριμύτην καὶ σωστικὴν ἠδυσπάθειαν ἐν τῇ ταπεινώσει, κατευνάζουσαν τῆς ψυχῆς μου τὸν σάλον ὁ συγγραφεὺς περὶ οὗ, ὁμιλῶν, ἠσθάνθη μινυριάκις ἀναβλύζουσαν ἀπὸ τῆς συγκεκινημένης καρδίας εἰς τὰ χεῖρ τὴν εὐρου καὶ θεβμουργὸν λέξιν, ἥτις μοι ἐφέλκεσε πολλὰς συμπαιθείας ὁ καλλιτέχνης, ὁ βοηθῆσας με νὰ ἐκδηλώσω μυρία αἰσθήματα καὶ νὰ ἀποτυπώσω μυρία πράγματα, ἅτινα ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἔμενον ἴσως διὰ παντὸς τεθαμμένα ἐν τῇ ψυχῇ μου ὁ συγγραφεὺς, οὗ ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐν Ἑλλάδι, ἐπὶ τοῦ Ρίνου, ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, διήρχετο ἐκ τοῦ νοῦ μοι ἰδέα τις ἢ εἰκὼν, διαφωτίζουσα, διατυποῦσα καὶ διευκρινούσα τὴν συγκίνησίν μου ὁ ποιητῆς τῶν παιδιῶν, ὁ παραμυθητῆς τῶν ἀτυχῶν μητέρων, ὁ ψάλτης τῶν ἐνδόξων θανάτων, ὁ μέγας ζωγράφος τῶν οὐρανῶν καὶ ὠκεανῶν ἀντικείμενον εἰκοσαστῶν μελετῶν, περιεργείας καὶ συζητήσεων μινυριάκις ἐγκαταλειφθὲν, ἐπαναληφθὲν καὶ ὑπερασπισθὲν μεσίτης ἰσθητικῶν ἐρώτων, προστάτης διάπυρων φίλτρων, σύντροφος πύρετων ἀγρυπνιῶν ἅμα δὲ πρὸ-

ξενος ἀηλιτισμένων κλαυθμοῦ ἐκρήξων ὁ ἄνθρωπος τέλος, ἐν ᾧ ἔζησα μέγα μέρος τῆς ὄρειότερας τῆς ζωῆς μου ἡλικίας, οὐτινος ἠσθάνθη τὸ αἷμα κοχλάζον εἰς τὰς φλέβας μου, ἐκ τῶν ἐργων δὲ τοῦ ὁποῖου ἐπορίσθη ἐστᾶ, νεῦρα καὶ ἐγκέφαλον. Τοιοῦτος ὁ Βίκτορ Ουγκώ, ὃν ἐβλεπον ἐνώπιόν μου, κατὰ πᾶσαν δὲ παρερχομένην ὥραν ἐφαίνετό μοι ὅτι ἡ μορφή αὐτοῦ ὑψοῦτο κατὰ μίαν σπιθαμὴν καὶ ὅτι ἡ καρδία μου καθίστατο νεώτερα κατὰ ἓν ἔτος.

Z.

Καὶ ὁ ἔμμος, ἰδοὺ πρόβλημα διὰ τοὺς ἑταστάς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Πρὸς τὸ ἐσπέρας, μίαν ὥραν πρὶν ἢ πορευθῶ, ἐπῆλθεν αἴφνης ἐν ἐμοὶ σιγὴ νεκρῶσιμος. ἠσθάνθη αἴφνης ἐμαυτὸν κενόν, ξηρόν, καὶ ψυχρόν. Μὴ ἐφάνη ὅτι παριστάμενος ἐνώπιον τοῦ Βίκτορος Ουγκώ, δὲν ἤθελον αἰσθανθῆ τὴν ἐλαχίστην ταραχὴν, οὐδὲ θ' ἀνεύρισκον λέξιν νὰ εἶπω. Καὶ κακλήθη ὑπὸ τρέμου. Διότι, τέλος πάντων, μόνον συγκίνησις βαθεῖα καὶ προφανὴς δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τόλμην τοιούτων ἐπισκέψεων. Ὅταν δὲ ἡ συγκίνησις λείπῃ φαίνεται ὅτι πορεύεται τις χάριν περειαργείας, ἡ δὲ καθαρὰ περιεργεία ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν, ἐστὶν ἀναίθεια. Τί εἶναι αἱ αἰφνῆδοι αὗται σιγήσεις τῆς καρδίας; Ἄρα γε ἡ καρδία ἀπνοητικὴ ἐκ τῆς συγκινήσεως ἀποναρκούται, ὅπως ἰναλάβη νέας δυνάμεις; Ἄγνωστος. Γινώσκω ὅτι μάτην πρώττον ἐμαυτὸν, ἀνακαλῶν ἐν τῷ νῷ πᾶσας τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς πρώτης πᾶσα προσπάθεια ἀπέβαιεν ἀνωφελής ἐφ' ὅσον καὶ ἂν ἐφύσων ἐν ἐμαυτῷ δὲν κατάρθουν νὰ ἐγείρω σπινθηρὰ καὶ ἀνέβην τὰς κλίμακας μετ' ἀδιαφορίας, ἀλγοῦ ἐμπληρώσεως με Ἄπευλακώθη, — ἡρώτων ἐμαυτὸν, — ἢ εἶμαι ἀσθενής; Καὶ τώρα τί θὰ εἶπω;

— ἡ ὀργὴ μὲ κατέλαβε· παρ' ὀλίγον ἔδακνον τὰς χεῖράς μου καὶ ἐγρονθοκόπων τὴν κεφαλὴν μου. Ἐνθυμούμαι ὅτι ἐν τοιαύτῃ διετέλουν ἔτι καταστάσει, ὅτε ἡ θύρα ἀνεώχθη καὶ εὐρέθη ἐν τὸν προθάλαμον, φωτιζόμενον ὑπὸ λαμπτήρος ἀνηρημένου ἐκ τοῦ φατώματος. Ἄλλ' αὕτη ὑπῆρξε, θεῖα χάριτι, ἡ τελευταία στιγμή τῆς ἀγωνίας μου. Ἡ οἰκονόμος ἠρώτησε τ' ὄνομά μου, ὅπως μὲ ἀναγγεῖλαι ὁ δὲ ἄχος τοῦ ὀνόματός μου ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ δωματίῳ ἐκείνῳ ἐκφωνηθέντος, καὶ ὑπ' ἐκείνης ἐπαναληφθέντος, μὲ ἀφύπνισεν ὡς ἐάν τις μὲ ἐκάλει ὁ νοῦς μου διεφωτισθῆ καὶ ζωῆς χεῖμαρρος ἐξεχύθη εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ γυνὴ ἀνέβη θύραν καὶ ἐγένετο ἄφαντος, ἐκ δὲ τῆς ἡμικλειστοῦ ἀνέθορε σύμφυτος ἡχος χαρμῶν καὶ θρονωδῶν φωνῶν, ἀναγγελουσῶν μοι τὸ πέρας τοῦ δείπνου. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν φωνῶν τούτων ἀντελήθη δύο λέξεις — *la philosophie indienne*. . . — ἔσχον δὲ μόλις τὸν καιρὸν νὰ σκεφθῶ. Θεέ μου! Τί θὰ εἶπω ἂν μ' ἐρωτήσωσι περὶ τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας; Ἡ θύρα ἐκλείσθη πάλιν βαθεῖα σιγὴ ἐφάνη αἴφνης ἐπελθοῦσα ἡ οἰκονόμος ἐξετέλει τὴν πρέσβεισίν της. Τὰ δευτερόλεπτα μοι ἐφαίνοντο τέταρτα τῆς ὥρας μ' ἐρόδιζεν ἡ σιωπὴ ἐκείνη, ὅταν τέλος ἡ γυνὴ ἐπανῆλθε, μοι ἔνευσε νὰ τὴν ἀκολουθήσω θεωροῦσά με ἀτενῶς, ὡς ἐάν τὸ πρόσωπόν μου εἶχέ τι τὸ παράδοξον, μὲ ὠδήγησεν εἰς διάδρομον, ὠθησεν ἐλαφρῶς τὸ φύλλον θύρας καὶ μοι εἶπε χαμηλοφώνως — Εἰτέλθετε, κύριε. Ὁ κύριος Βίκτωρ Ουγκώ εἶναι ἐκεῖ. —

Ἔστιν πρὸς στιγμήν ἀκίνητος ἡ σθανόμην ἐμαυτὸν . . . σχεδὸν ἀσθενῆ. Ἐάν ἡ οἰκονόμος προσέβλεπε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν εἰς τὸ πρόσωπόν μου, βεβαίως θὰ μοι προσέφερε ποτήριον ὕδατος.

— Θάρρος! — εἶπον κατ' ἐμαυτὸν

ἡγεῖρα παραπέτασμα, προὐχώρησα ἐν βῆμα, καὶ ἐνώπιόν μου παρέστη ὁ Βίκτωρ Ουγκώ.

Ἰστατο ἄρθιος, μόνος, ἀκίνητος.

Τί τῷ εἶπον; Ὁ ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι δεκαοκταετῆς νέος χεῖς δακρυα, ἀποτελοῦντα τὴν ἡδεῖαν καὶ ἔξοχον τῆς νεότητος εὐφράδειαν Ἄλλ' ὁ τριακονταετῆς ἀνὴρ δὲν κλαίει πλέον, δεσπόζει τῆς συγκινήσεώς του χωρὶς νὰ τὴν καταπνίξῃ, καὶ ὁμιλεῖ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀγέρωχος καὶ ἀκατάσχετος ἐκχέεται εἰς εὐθαρσεῖς καὶ ἀρρενωποῦς φθόγγους, τὸ μέτωπον αἰρεται, ὁ ὀφθαλμὸς σπινθηροβλεπῆ, ἡ φωνὴ ἠχεῖ, ἡ ψυχὴ μεταρσιουταί. Τί εἶπον δὲν ἠξέυρω. Ἀόρατός τις δύναμις ὑπέβαλλεν εἰς τὸν νοῦν μου γοργὰς καὶ φλογώδεις λέξεις, ἅς ἐγὼ ἐπανελάμβανον μετὰ φωνῆς ἡχηρᾶς καὶ τρομώδους, αἰσθανόμενος ἄφατον ἠδύτητα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ὄρων ἀμυδρῶς ἐνώπιον ἐμοῦ πολὴν κεφαλὴν, ἥτις μοι ἐφαίνετο ὑπερμεγεθῆς, καὶ δύο ὀφθαλμοὺς προσωλωμένους εἰς τοὺς ἰδικούς μου, καὶ βαθμηδὸν προσλαμβάνοντας ἔκφρασιν περιεργείας καὶ εὐμενείας. Αἴφνης ἐσιώπησα, ὡς ἂν χεῖρ ἔδραξε τὸν λάρυγγά μου καὶ διέκοψε τὴν ἀναπνοήν μου.

Τότε ὁ ἀπὸ εἰκοσίων ἐτῶν ἀρξάμενος περιπαθῆς θαυμασμὸς μου, ἡ εὐστάθεια τοῦ διαπύρου πόθου μου, οἱ τῆς ἡμέρας ἐκείνης φόβοι μου, αἱ τῶν παρελθούτων ἡμερῶν ἀδημονίαι μου, οἱ παιδικοί μου τρόμοι, αἱ ἐφηβικαί μου ἀπῆλαι, οἱ ἀνδρικοί μου πυρετοί, αἱ φιλολογικαί μου ταπεινώσεις ἔτυχον ἀμοιβῆς μεγίστης.

Ἡ χεῖρ ἡ χαράξασα τὴν Παναγιάν καὶ τὴν Φημηγορίαν τῶν αἰώνων ἐθλίψε τὴν ἰδικήν μου.

Εὐθὺς ἔπειτα ἐδοκίμασα δεύτερον αἰσθημα, ἠδύτερον ἴσως τοῦ πρώτου.

Ἡ ἀριστερὰ χεῖρ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ συνήθη μετὰ τῆς δεξιᾶς, ἡ δὲ θερμὴ καὶ τρέμουσα χεῖρ μου ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μετὰ τῶν ἰδικῶν του.

Ἐπῆλθε βραχεία σιωπή, διχρούσης τῆς ὁποίας ἠτθάνθη τὸν ἦχον τῆς πνοῆς μου, ὡς ἐὰν ἤρχόμην ἐκ ταχέως δρόμου.

Ἐπειτα ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ φωνῆν βαρυηχῆ πλὴν γλυκεῖαν, ἐν ἣ μοι ἐφάνη ὅτι ἤκουον μυρίας φωνάς, καὶ ἦτις μὲ ἐξέπληξεν, ὡς ἐὰν ἀκούων αὐτὴν, ἔβλεπον παρουσιαζόμενον τὸν Βίκτορα Οὐγκῶ καὶ δευτέραν φορὰν.

— Καλῶς ἤλθετε εἰς τὴν οἰκίαν μου, κύριε, — εἶπεν. — Ἐχετε καρδίαν εἶσθε φίλος. Καλῶς ἐπράξατε παρουσιαζόμενος οὕτω. Σὰς εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς. Δὲν θ' ἀναχωρήσετε ἀμέσως, δὲν εἶνε ἀληθές; Θὰ μείνετε μετ' ἐμοῦ ὅλην τὴν ἐσπέραν.

Εἶτα μὲ ἠώτησε.

— Ποία εἶνε ἡ πατρίς σας;

Ἀκούσας ὅτι ἤμην Ἰταλός, ἐνέβλεψεν ἀτενῶς εἰς ἐμέ· ἀκολούθως ἐδράξε καὶ πάλιν τὴν χεῖρά μου, μὲ προσεκάλεσε νὰ καθίσω, καθίσας καὶ οὗτος.

Τι νὰ τῷ εἶπω, ὕψιστε Θεέ! Ὅταν πρό τινα ἐξεδηλώσατε αὐτοσχεδίως σχεδὸν καὶ μετὰ πάσης τῆς θερμότης ἐνθουσιαστικῆς ψυχῆς σας, ὅ,τι πρὸς αὐτὸν αἰσθάνεσθε, δὲν σὰς ὑπολείπεται νὰ προσθέσθε οὐδέν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἄλλο δὲν ἀπομένει ἀπέναντι τοιοῦτου ἀνθρώπου, οἷος ἔ Οὐγκῶ, ἢ νὰ τῷ ἀπευθύνητε ἐρωτήσεις. Ἀλλὰ καὶ τί δύνασθε νὰ τὸν ἐρωτήσητε, περὶ οὗ νὰ μὴ συνέγραψε; Γνωρίζετε πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν ἅπαντας τοὺς μυχαιτάτους αὐτοῦ λογισμοὺς, ὥστε πᾶσα ἐρώτησις σὰς φαίνεται περιττή· ἐκτὸς τούτου ὅταν τις δευτεῖ ἀποκρινόμενος, δὲν δύναται νὰ δευτεῖ ὀλιγώτερον εἰμὴ ἐρωτῶν· ἐμείνα λοιπὸν ἀναγῶς· ἀλλὰ καὶ τί ἀφ' ἐτέρου ἠδύνατο ἐκεῖνος νὰ εἶπη εἰς ἐμέ; Οὐχ ἦττον, ὅπως μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς ἀμηχανίας, μὲ ἀπηύθηεν ἐρωτήσεις τινὰς περὶ τῶν ἐντυπώσεών μου ἐν Παρισίοις, περὶ τῆς Ἐκθέσεως καὶ τῆς Ἰταλίας· ἐρωτήσεις, σῆτινες ἀντὶ νὰ μ' ἐξαγάγῃσι τῆς ἀμη-

χανίας ἔτι μᾶλλον εἰς ταύτην θὰ μὲ κατεβύθισον, ἐὰν δὲν ἐννοῦν, ὅτι εἰθισμένος πάντοτε ν' ἀναλύῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ αἰσθήματα, ἐφίστα πολὺ μᾶλλον τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπὶ τῆς ζωῆς συγκινήσεως, ἦτις διαφαίνεται εἰς τὴν περίφοβον φωνὴν μου, εἰς τὰς μονοσυλλάβους ἀπαντήσεις μου, καὶ εἰς τὸ ἐπ' αὐτοῦ ἀτενὲς καὶ φλογερὸν βλέμμα μου ἢ ἐπὶ τῆς ἐνοίας τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων. Μ' ἐθεώρει μεθ' ὕφους περιπιθῶς, συσπῶν τὰς ὀφρῦς, ἠμικλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπως ὀξύνῃ τὴν δύναμιν τοῦ βλέμματός του, καὶ ἐλαφρῶς μειδιῶν, ὡσεὶ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἐντυπώσει, ἢ εἰς ἐμὲ ἐπῆγε, καὶ μοι ἔλεγε σιγῶν· — Θεώρησόν με, ἐκπλήρωσον τὴν ἐπιθυμίαν σου, ταλαίπωρε νέε, διότι τὴν ἀναγινώσκω προφανῶς ἐπὶ τοῦ προσώπου σου· θεώρησόν με ἐλευθέρως διότι, κακόμοιρε, μοι φαίνεται εἰλικρινής.

Πράγματι, κατ' ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα λεπτὰ τὸν παρετήρησα μετὰ μεγίστης προσοχῆς· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἐξετάσω καλῶς ἢ ἀργότερον, διότι τὸ φῶς δὲν ἐπλησσε τὸ πρόσωπόν του. Ἐχει ἀνάστημα μέτριον, ὀλίγον ἐπικλινὲς καὶ μᾶλλον εὐταρκον· τὴν κεφαλὴν ὀγκῶδη, ἀλλ' εὐρυθμον· τὸ μέτωπον εὐρὺ, ταύρειον τὸν αὐχένα, πλατεῖς τοὺς ὤμους, βραχείας καὶ ὀγκῶδεις τὰς χεῖρας, ὑπέρυθρον δὲ χροῖαν, ἀποδεικνύουσιν ῥώμην καὶ ὑγείαν. Ὅλον τὸ σῶμά του ἔχει τι τὸ σθεναρὸν καὶ τὸ ἀθλητικόν, ὡς ἡ μεγαλοφυΐα του. Ἐχει τὰς τρίχας πυκνάς καὶ πεφρικκίας, βραχὺν καὶ λευκότατον τὸν πῶγωνα, μακροὺς καὶ στενοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὀλίγον δὲ λοξοὺς, ὡς οἱ τῶν Φαύνων, τοῦθ' ὅπερ παρέχει εἰς τὸ πρόσωπόν του παράδοξόν πως χαρακτῆρα· δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐὰν οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι εἶναι μέλανες ἢ κυανοὶ· εἶνε ὀφθαλμοὶ ζῶηράτοι καὶ λίαν εὐστροφοί, οἵτινες φαίνονται ἡμικλειστοί, καὶ μόνον διαφαίνονται ὡς δύο σημεῖα σπινθηροβόλα,

ἄτινα, ὅταν εἰς τινα ἀτενίζουσιν, εἰσδύουσι μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς ψυχῆς του. Ἐφόρει μικρὸν ἐπενδύτην ἐξ ἄλπακείου καὶ τὸ σύνθημα αὐτοῦ μελάχρουν ἐσωκάρδιον κεκομβωμένον σχεδὸν μέχρι πῶγωνος. Ἐξ ὄλων, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πρώτης ἐντυπώσεως, ἐνόμισα ὅτι ἡ κατῆφεια ἀποτελεῖ τὸ σύνθημα τοῦ προσώπου του ὕφους.

— Τώρα θὰ μείνωμεν ὀλίγον μαζῆ, — μοι εἶπεν, ἀφοῦ μοι ἀπέτεινε ἐρωτήσεις τινὰς, — εἶτα δὲ θὰ ἔλθετε μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ, ὅπου θὰ γνωρίσητε τινὰς τῶν διαπρεπεστέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας. Εἰς ποῖαν πόλιν κατοικεῖτε ἐν Ἰταλία;

Ἀπήνησα ἐν σπουδῇ, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν κατελήφθη ὑπὸ μεγίστου φόβου. — Ἄν μὲ ἠρώτα ποῖον εἶναι τὸ ἐπάγγελμά μου! — εἶπον κατ' ἐμαυτὸν. Καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἠρῆθρια· σὰ μέχρι τοῦ λευκοῦ τῶν ὀφθαλμῶν.

Κατ' εὐτυχίαν μου, ἐνῶ ἠτοιμάζετο νὰ μ' ἐρωτήσῃ, εἰσῆλθε κόσμος.

Τότε παρέστην εἰς σκηνὴν ἡ μᾶλλον εἰς ἀλληλουχίαν σκηνῶν τερπνῶν ἅμα δὲ καὶ συγκινητικῶν, αἵτινες μοι παρέσχον ἰδέαν περὶ τῆς ἡμερησίας ζωῆς τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, καὶ μὲ ἀπεζημίωσαν, καθὸ μὴ δυνηθέντα νὰ ἐξακολουθήσω τὴν συνδιάλεξιν μετ' αὐτοῦ κατὰ μόνας.

Κύριός τις προσῆλθε, καὶ μετὰ τούτου εἰς ὀλίγων λεπτῶν διαλείμματα ἄλλοι τινὲς, διάφοροι τὴν ἡλικίαν, οἵτινες ἔβλεπον τὸν Βίκτορα Οὐγκῶ κατὰ πρώτην φορὰν, καὶ ἐξ ὅσων ἐνόησα τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν τὸν παρεκάλεσαν δι' ἐπιστολῆς τῶν νὰ τοὺς δεχθῆ. Ὁ εἰς ἤρξετο ὅπως αἰτήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἀνατιπώσεως, ἀγνοῶ ὅποιος ποιήσεως· ἄλλος, ὅπως ζήτησιν ἐξήγησιν ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς τῆς σκηνῆς δράματος· τρίτος τις ὅπως ζήτησιν τὴν ἄδειαν νὰ τῷ ἀφιερῶσιν σύγγραμμά του· τέτατος ὥρατος νέος Βέλγος, οὗ τὸ πρόσωπον ἠλακίετο ὑπὸ μικρᾶς οὐλῆς, ἤρξετο, ὡς

ἐγὼ, ὑπὸ τοῦ θαυμασμοῦ μόνον ἀγόμενος, καὶ ὑπὸ μηδεμιάς ἄλλης ἐπιθυμίας, ἢ νὰ ἴδῃ τὸν Βίκτορα Οὐγκῶ. Ἄλλος, δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ἐσχον δὲ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδω ὅτι νέοι καὶ γέροντες, Γάλλοι καὶ ξένοι, παρίσταντο ἐνώπιον τοῦ Οὐγκῶ ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν καταστάσει, ἐν ἣ ἐγὼ διετέτελλον, ὅτε ὑπερέβαινον τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας του. Τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἐξέφραζον ζωηρὰν συγκίνησιν καὶ ἀπαντες, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, ἤρθρουν τὰς λέξεις μετὰ μεγάλου κόπου. Τότε ἐθαύμασα τὸ εὐέντευκτον καὶ τὴν πραότατα τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, βαίνοντος εἰς προὔπαντησιν ἐκάστου καὶ ἐκτείνοντος αὐτῶ τὴν χεῖρα μεθ' ὑποκροῦντος ἅμα δὲ καὶ ἀνεπιτηδεύτου εὐπροσηγορίας. Δὲν ἐνεθυμείτο ἐσθαίως τὸ ὄνομα οὐδενός, ὑπεκρίνετο ὅμως ὅτι τὸ ἐνεθυμείτο. — Ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα — ἔλεγεν — ἐνθυμοῦμαι ἀναμφιβόλως. Εἶσθε πολὺ εὐγενῆς πρὸς ἐμέ, κύριε. — Τοὺς παρεκάλεσε νὰ καθίσωσιν ἅπαντας, καὶ ἤκουε, κατὰ διαδοχὴν τὰς ψελιζομένας καὶ συγκεχυμένας ὀμιλίαις, τῶν ἐπινεύων ἐκάστοτε διὰ τῆς κεφαλῆς. Δὲν τὸν εἶδον ποτὲ μειδιῶντα· ἐφαίνετο δὲ ἀπηυδῆκός — Βεβαίως — ἔλεγεν ἐπὶ τέλους μετὰ γλυκειῆς φωνῆς — θὰ λάβετε ὅτι ἐπιθυμεῖτε. Δύναμαι νὰ σὰς ὑπερετήσω εἰς ἄλλο τι; — Ὅμιλῶν μετὰ τοῦ ζητήσαντος τὴν ἐξήγησιν ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς, μοι ἐνεποίησεν ἀληθῆ ἐκπληξιν. Προέκειτο, ἂν δὲν ἀπατώμαι, περὶ μιᾶς σκηνῆς τοῦ δράματος «Ὁ βασιλεὺς εὐθυμεί». Ὁ Οὐγκῶ τὴν ἐνεθυμείτο στίχον πρὸς στίχον, καὶ μᾶς ἀπήγγειλε ταχέως δέκα ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἀνκμνησθῆ ἐνός, ὅστις κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν δὲν τῷ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν. Ἄλλως τε δὲ ἡ τεραστία αὐτοῦ μνήμη ἐκδηλοῦται ἐν τῷ ἀπεράντῳ πλούτῳ τῆς γλώσσης του καὶ ἐν ταῖς ἀναριθμητοῖς μαρτυρίαις, ὧν θρίθουσι τὰ σύγγραμμά του. Τελευ-

ταίον προσήλθεν ὁ νέος Βέλγος, περιδεῶς, συστρέφων δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν γυῖρον τοῦ κυλινδρικοῦ τοῦ πύλου, καὶ εἶπε μετὰ φωνῆς συγκινημένης, προσελθὼν ἐπὶ τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ δύο ὀφθαλμοὺς κυανοῦς ἅμα δὲ καὶ ὑγροῦς.— Κύριε! ἦλθον εἰς Παρισίους, ὅπως σὰς ἴδω. Δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ παρουσιασθῶ. Ὁ πατήρ μου μοι ἔγραψε:—Πορεῦθητι ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ εἰς μέγας, ἅμα δὲ ἀγαθός· δὲν θ' ἀποποιήθῃ δὲ νὰ σὲ δεχθῇ. Καὶ τότε σὰς ἔγραψα. Σὰς εὐχαριστῶ θὰ ἤκούμην βλέπων ἡμᾶς διαβαίνοντα καθ' ὁδόν. Ὁφείλω ὑμῖν, κύριε, μίαν τῶν ὠραιότερων ἡμερῶν τῆς ζωῆς μου.—Τὰς λέξεις δὲ ταύτας προέφερε μετὰ τσαύτης ἀφελείας καὶ χάριτος, δυναμένης νὰ ἐφεκλύσῃ φιλήματα. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ ἐπιθέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, τῷ ἀπήντησε μετ' ἄκρας φιλοστοργίας. Τὸ πρόσωπόν του ἐξήστραψεν. Ἄπαντες οἱ λοιποὶ ἐσιώπων. Εἶτα ὁ Οὐγκῶ στρέψας πέριξ τὸ βλέμμα, μᾶς θεώρησεν ἅπαντας εὐμενῶς, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου ἅπαντες εἶχον προσηλωμένους ἐπ' αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐδενὸς ἤκουετο ἢ πνοή· οὗτος ἐφάνη ὀλίγον ἀμυχανῶν, καὶ ἐμερίδασε. Καὶ ἐπὶ τινος στιγμῆς ἐπιχολούθησε σκηνῇ ἄφωνος μὲν, ἀλλὰ πλήρης ζωῆς καὶ ποιήσεως, ἧς θέλω διαφυλάξαι τὴν μνήμην καὶ αἰσθάνεσθαι πάντοτε τὴν ἠδύτητα. Τινὲς ἀπεσύρθησαν, ὁ δὲ Οὐγκῶ, εἰσάξας ἐτέρους ἐν τῇ ἀπέναντι αἰθούσῃ, ἔθλιβε τὴν χεῖρα τῶν πρὸ αὐτοῦ διερχομένων.

Ἡ δευτέρα αὕτη αἰθουσα ἔβριθεν ἀνθρώπων, οἰκείων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ ποιητοῦ. Ἦτο αἰθουσα μεσαίου μεγέθους, μᾶλλον χαμηλῆ, δι' ἐρυθρῶν ἐμπετασμάτων καὶ κομψῶν μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολυδαπάνων ἐπίπλων κεκοσμημένη. Ἐνθεν μὲν ἐκείντο τέσσαρα ἀνακλιντρα, ἐν ἡμικυκλίῳ διηθετημένα, ὀλίγον δὲ ἀπέχοντα τὸ ἐν τοῦ ἄλλου περὶ μαρμαρίνην θερμάστραν· ἐπὶ ταύτης ἐκρέματο πα-

λαιὸν κάτοπτρον, οὐδεμίαν δὲ εἰκὼν ἐστόλιζε τοὺς τοίχους. Ὁ οἶκος, ἐν συνόλῳ θεωρούμενος, δὲν μοι ἐφάνη ἀντάξιος ἐκατομυριοῦχου ποιητοῦ ἢ ἐν τῇ διακοσμῇ οἷος ὑπερίσχυσις τὸν βελῆος ἐρυθροῦ χρώματος λίαν προσφυῶς ἤρμοζεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ οἰκοδεσπότη. Οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐσπαρμένοι ἄνθρωποι ἀπετέλουν εἰκόνα λίαν ἰδιόρρυθμον. Ὁ πρῶτος, ὁ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν μου ἐλκύσας, καὶ ὃν ὑπέλαβον ὡς κηλίδα ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰκόνης ἐκείνης, — ὡς πολυλάκις ἀλλόιοτος λέξις ἐν ὠραία σαλιδι τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, — ἦτο μίγας πελώριος τὸ σχῆμα, κολόβιον καὶ λευκὸν λαιμοδέτην περιβεβλημένος, καὶ φυλλομετρῶν λεύκωμα. Ὁμολογῶ, ἐξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ συγγνώμην, ὅτι ἅμα τῇ πρώτῃ αὐτοῦ θέᾳ ἀνελογίσθη τὸν Αἰθίοπα ἐκείνον Homère - Hugu, τὸν τσοῦτον γραφικῶς διαπρέποντα ἐν τῷ ὄνομαστικῷ ἐλέγχῳ τῆς συμμορίας του Patron-Minette, ἐν τοῖς Ἀθλίοις. Ἐμαθον ἀκολούθως ὅτι ὁ μίγας οὗτος ἦτο εἰς τῶν συντακτῶν τῆς «Petite Presse», λίαν εὐφυῆς καὶ εὐπόλητος. Ἐν μίᾳ τῶν γωνιῶν ὑπῆρχε σύμπλεγμα νέων ζωηρῶς πρὸς ἀλλήλους συνδιαλεγόμενων καὶ ἐπιχαρίτως γελῶντων· ἐκ τῶν ὠραίων δὲ μετώπων των, τῶν φλογερῶν ὀφθαλμῶν των, τῶν ποιητικῶν κομῶν των, ἐκ τῶν ἐντέχνων στάσεων των, τοὺς ἐξέλαβον ὡς Parnassiens, ἤγουν ποιητὰς τῆς τέχνης διὰ τὴν τέχνην, ἢ μᾶλλον τοῦ στίχου διὰ τὸν στίχον, οἵτινες ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἡγέτην αὐτῶν τὸν Delille, καὶ ἀποτελοῦσιν ὁμάδα προσπόλων ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ.

Πράγματι μοι ἐδειξάν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ποιητὴν εἰς ἐκείνην τὴν ὁμάδα ἀνήκοντα. τὸν Κάτουλλον Danes, οὗ εἶχον ἤδη παρατηρήσει τὸ ἐκφρακτικὸν καὶ συμπαθὲς πρόσωπον καὶ τὴν μακρὰν κόμην, διηρημένην κατὰ τὸ ἔθος

τῶν Ναζωραίων. Ἐτέρωθεν ἐφαίνετο ὄμιλος ἀνθρώπων, ὠρίμων τὴν ηλικίαν, ὑψηλῶν σχεδὸν ὅλων τὸ ἀνάστημα, ἐν οἷς τὴν προσοχὴν μου ἐφέλκυσαν ὠραία τινες λευκόφαιαι κεφαλαί, ἄρρηνωπὸν ἔχουσαι τὸ κατακρόταφον, καὶ φέρουσαι τὸν ἰδιαζόντα ἐκείνον τύπον αὐστηρότητος καὶ κατηφείας, ὃν καταλείπουσιν αἱ περιπέτεια τοῦ πολιτικοῦ βίου, καὶ ὅστις πολὺ ὁμοιάζει πρὸς τὴν σύννου ἀγερωχίαν τῶν γηραιῶν πλοιάρχων. Δύο μόναι κυρία ἐκάθητο πλησίον τῆς θερμάστρας· ἢ μία διεφύγεν ὀλοσχερῶς ἐκ τῆς μνήμης μου, πλὴν ἡ ἑλληθαθέως ἐνεχαράχθη ἐν τῇ διανοίᾳ μου· ἦτο δὲ αὕτη κυρία εὐσωμος, πολιά τὴν κόμην, ἔχουσα πρόσωπον πλατὺ καὶ ζωηρὸν, φωτιζόμενον ὑπὸ δύο ἐταστικῶν ὀφθαλμῶν, σιωπηλὴ δὲ καὶ ἀγέρωχος ὡς τις δέσποινα τοῦ Velasquez, ἔνευ περιλαιμίου. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ δεσποσύνη Drouet, διάσημος ἡθοιοῦς, διδάξασα τὸ πρῶτον τὴν Λοκρητίαν τῷ 1833 ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Porte-Saint-Martin, ὅπου, ὡς πάντες γινώσκουσι, τὸ φοβερὸν ἐκείνο δράμα, ἐν διαστήματι ἐξ ἑβδομάδων συνταχθὲν, κατήγαγεν ἐπιφανῆ θρίαμβον. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄλλοι, οἵτινες μοι ἐφάνισαν ξένοι, καὶ ὧν τὸ ὕφος προέδιδε τὴν αἰδήμονον ἐκείνην ἀμυχανίαν, ἣν ἐμπνέει ἡ πρώτη εἰς ἐπιφανῆ οἶκον ἐπίσκεψις.

Σχεδὸν ὅλοι ὠμίλου· ἅμα δὲ τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ εἰσελθόντος, ὅλοι ἐσιώπησαν.

Ἐκάθισε πλησίον τῆς θερμάστρας, ἐπὶ ἀνακλιντροῦ, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέτελεσαν περὶ αὐτὸν μέγα ἡμικύκλιον.

Τότε ἠδηνήθη νὰ τὸν ἴδω καὶ τὸν ἀκούσω καλῶς.

Ἄγνοῶ πῶς, ὁ λόγος ἐστράφη περὶ τὴν φιλολογικὴν σύνοδον, ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ ἐρωτηθεὶς, ἐξήνεγκέ τινος τῶν ἰδεῶν, ἧς ἐπεφυλάσσετο ν' ἀναπτύξῃ ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του.

Τότε ἀνεγνώρισα μετ' ἐκπλήξεως

τὴν ἀλήθειαν τῶν περὶ τῆς ἰδιωτικῆς αὐτοῦ γλώσσης λεχθέντων μοι. Περιέμενον ν' ἀκούσω τὰς ἀντιθέσεις, τὰς ὑπερορεῖους μεταφορὰς, τὸ περιειργασμένον καὶ παράδοξολόγον ὕφος, τέλος τὸν ἐπιτακτικὸν ἐκείνον τόνον, ὅστις ἀκούεται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ, πρὸ πάντων δὲ ἐν τοῖς τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν. Καὶ ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον παρατηρεῖται ἐν αὐτῷ συνδιαλεγόμενῳ. Εἶνε δύσκολον νὰ φαντασθῇ τις γλώσσαν μᾶλλον ἀπέριπτον, τόνον μᾶλλον μετριόφρονα, ἀπαγγελίαν μᾶλλον ἀβίαστον ἐκείνης, μετ' ἧς ἀνεκοίνου τὰς σκέψεις του.

Ἴνα μὴ φαίνεται ὡς ἀπὸ τρίποδος φθειγμένος, συνδιελέγετο προσβλέπων εἰς ἕνα μόνον τῶν ἀκροατῶν του, καὶ χαμηλοφώνως. — Ἰδοὺ τί θὰ ἐφρόνου, ἔλεγεν. Ἰδοὺ τί θὰ ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω· εἶπέ τε μοι εἶς ἐὰν σὰς φαίνεται ὀρθόν. Δὲν ἐχειρονόμει ποσῶς, ἀλλ' ἐκράτει ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων του, μόνον ἐκ διαλειμμάτων ξέων τὸ μέτωπόν του δι' ἐνὸς τῶν δακτύλων του, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ λίαν σύνηθες παρ' αὐτῷ. Λέγουσιν ὅτι καὶ περὶ φιλολογίας συζητῶν ἐν στενοτάτῳ κύκλῳ καὶ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα πραγματευόμενος, διαλέγεται μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπλότητος, ἐξ οὗ δύναται τις νὰ συμπεράνη, ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς συγγράφων, καὶ ὑπὸ τῆς παραφροῦ αὐτοῦ φαντασίας οἰστρηλατούμενος, μεταβάλλει σχεδὸν φύσιν, ἢ ἐσκεμμένως λαλεῖ τὴν ἄλλην ἐκείνην γλώσσαν, ἣν νομίζει μᾶλλον τελεσιουργὸν καὶ μετάρσιον. Ἐνθ' ὠμίλει, ἅπαντες ἴσταντο προσεκτικοί, λίαν δὲ μ' ἐξέπληξεν ὁ μᾶλλον ἢ εὐλαβῆς καὶ σχεδὸν περιδεὴς τρόπος, καθ' ὃν ἀπέτεινον αὐτῷ τὸν λόγον αὐτοὶ ἐκείνοι οἵτινες ἐφαίνοντο αὐτῷ οἰκειότεροι. Οὐδεὶς τὸν ἠρώτα χωρὶς νὰ εἴπῃ.—*Mon maitre. Mon cher maitre* Εἶς δ' αὐτῶν μάλιστα εἶπε.—*Grandmaitre* Οὐδέποτε

εἶδον περιβόητον συγγραφέα περιστοιχιζόμενον ὑπὸ τοιοῦτου δμίλου θαυμασῶν δμοιζόντων πρὸς συνοδίαν μονάρχου. Ορεῖλω ἔμωσ νὰ προσθέσω ὅτι οὐδέποτε δεῖδον ἐν τῷ προσώπῳ του τὸ ἐλάχιστον κίνημα ἐκφράζον κενόδοξον αὐταρέσκειαν ἐπὶ τῷ ἀπονεμομένῳ αὐτῷ θαυμασμῷ, καίτοι οὐδεὶς ἄγνωστὸς ὅτι πρὸς πενήτοις ἐτῶν εἶνε εἰθισμένος εἰς τοῦτο.

Μέγα φῶς κατηύγαζεν καθ' ὀλοκληρίαν τὸ πρόσωπόν του, ὅπερ δὲν ἠδυνάμην νὰ κορεσθῶ θεώμενος, τόσον μοὶ ἐφαίνετο παράδοξον.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ εἶνε πράγματι δι' ἐμὲ ἔτι πρόβλημα· εἶνε πρόσωπον ὅπερ παριστᾷ, οὕτως εἰπεῖν, δύο φυσιογνωμίας. Ὅταν ἦνε σοβαρὸν φαίνεται συγγνώτατον, φαίνεται πρόσωπον, ὅπερ οὐχὶ μόνον οὐδέποτε ἐγέλασεν, ἀλλ' ὅτι δὲν δύναται νὰ γελάσῃ· οἱ δ' ὀφθαλμοὶ του προσηλθύνονται ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων μετὰ φοβερᾶς σχεδὸν ἐκφρασεως· κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας θάτῃ ἔλεγέ τις· — Οὐγκῶ, στρέψον, πρὸς Θεοῦ, ἀλαχοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. — Πράγματι οὗτοι εἰσιν οἱ ὀφθαλμοὶ πικροῦ δικαστοῦ ἢ ἀκαταγωνίστου μονομάχου, ὅστις θέλει νὰ σὲ γοητεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματός. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπίθες αὐτῷ, ἐν τῇ διανοίᾳ σου, λευκὴν κίδαριν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ αὐτὸς μεταμορφοῦται εἰς γηραιὸν δεροβίσην· ἐπίθες κράνος, καὶ εὐθὺς μεταβάλλεται εἰς γηραιὸν στρατιώτην· ἐπίθες στέμμα, καὶ ἰδοὺ μετασχηματίζεται εἰς γηραιὸν βασιλέα, ἀνηλεῆ καὶ οὐδέκδικον. Τότε τὸ πρόσωπόν του ἐμφαίνει τὴν αὐστηρότητα ἱεροφάντου καὶ τὴν συγγνώτητα γόητος. Ἡ μορφή του προσλαμβάνει τι λεόντειον· ὅταν ἀνοίγῃ τὸ στόμα, φαίνεται ὅτι μέλλει νὰ ἐκπέμψῃ βρυχηθμόν, ὅταν δὲ ἐγείρῃ τὴν ρωμαλέαν πυγμὴν, φαίνεται ὅτι δὲν μέλλει νὰ καταβιβάσῃ κῦτὴν ὅπως καταθραύσῃ τι

Κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς ἀναγινώσκειται ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἡ ἱστορία ὄλων τῶν ἀγώνων καὶ ὀδυνῶν του, ἡ σιδηρᾶ ἐγκαρτέρησις τοῦ χαρακτῆρός του, αἱ ζοφεραὶ τῆς φαντασίας του συμπάθειαι, αἱ δεσμῶταί του, τὰ φέρετρό του, τὰ φάσματά του αἱ ὀρμαὶ του, τὰ μίσῃ του, ὅλη ἡ ombre, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἴδιος, ὄλον τὸ εἶναι noir τῶν ἔργων του. Πλὴν αἰφνης, ὡς συνέβη κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἐνῶ εἶς τῶν περιπτώτων τῷ ἀφηγεῖται ἄκτιον ἀνέκδοτον περὶ ἀμαξηλάτου τινὸς τῶν Παρισίων, οὗτος διακρήνεται εἰς γέλωτα τοσοῦτον ζωηρὸν καὶ εὐθυμὸν ἀποκαλύπτωντα ὄλους τοὺς μικροῦ, λευκοῦ, καὶ συναρᾷ ὀδόντας του, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα του προσλαμβάνουσι τοσοῦτον ἀφελῆ καὶ ἠθώσαν ἔκφρασιν, ὥστε δὲν ἀναγνωρίζει τις πλέον τὸν πρὸ μικροῦ ἀθροῦσον, καὶ μένει κατάπληκτος ὡς ἐὰν προσώπειον ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ προσώπου του, καὶ κατὰ πρώτην φοράν ἔβλεπε τὸν ἀληθῆ Οὐγκῶ. Κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς βλέπεις, ὡς δι' ὀπῆς, ὀπισθεν αὐτοῦ, τὸν Deruchette, τὸν Guillormand, τὴν δεσποινίδα Lise, τὸν δὸν Καίσαρα τοῦ Βιζάν, τὸν Γαβρῶς, τοὺς ἀγγέλους του, τὸν κυανῶν αὐτοῦ οὐρανὸν καὶ ἅπαντα τὸν φωταυγῆ καὶ γλυκύθυμον κόσμον του. Ἄλλ' αὐταὶ δὲν εἶνε ἡ παροδικαὶ ἐκλάμψεις, σπανίως ἐπὶ τοῦ προσώπου του ὡς ἐν τοῖς βιβλίοις του πλανώμεναι· μεθ' ὃ ἀναλαμβάνει τὴν περιφροντικὴν καὶ κατηφῆ αὐτοῦ ὄψιν, ὡς ἐὰν ἐμελέτα τὴν καταστροφὴν ἐνός τῶν αἰματηρῶν αὐτοῦ δραμάτων. Ὅσῳ μᾶλλον τὸν παρατηρεῖ τις, τόσῳ ὀλιγώτερον πείθεται ὅτι πρὸ αὐτοῦ ἴσταται ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος πρὸς πενήτηκονταετίας Οὐγκῶ, ἰσχυρὸς, ξανθὸς, λεπτοφυής, εἰς ὃν οἱ ἐκδύται καὶ διευθυνταὶ θεάτρων, οἵτινες ἐπορεύοντο πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ γράψαντος τὸν ἔργον αὐτὸν, ἔλεγον· — Σὺ παρακαλοῦμεν νὰ καλέσῃς τὸν πατέρα σου.

Ἐνῶ δὲ Οὐγκῶ ὠμίλει χαμηλοφῶ-

νως μετὰ τινος [γείτονός του, ἐγὼ συνῆψα δμίλιαν μετὰ τινος κυρίου πλησίον μου εὐρισκομένου, πενήτηκονταετοῦς, ὡς ἔγγιστα, ὠραίαν δὲ καὶ καλλιτεχνικὴν φυσιογνωμίαν κερτημένου, ὅστις μετὰ τινος λέξεις, μοὶ εἶπεν ὅτι ἦτο φίλος τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, καὶ ὅτι ἐνίοτε ἔγραφει ἐπιστολὰς ἐν ὀνόματί του.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων τῷ ὠμίλησα περὶ τῆς συγκινήσεως, ἣν εἶχον αἰσθανθῆ τὴν πρᾶξιν ἀναβαίνων τὰς κλίμακας.

— Διατί τάχα; με ἠρώτησεν εὐγενῶς· — Ὁ Βικτωρ Οὐγκῶ εἶνε τοσοῦτον προσήνης, τοσοῦτον εὐπροσήγορος πρὸς ἅπαντας! Οὗτος ἔχει καρδίαν κόρης καὶ τρόπους νηπίου. Πάν ὅ,τι τραχὺ καὶ τρομερὸν ὑπάρχει ἐν τοῖς βιβλίοις του ἐξῆλθε τῆς μεγάλης αὐτοῦ φαντασίας, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς καρδίας του. Δὲν βλέπετε τὴν γλυκύτητα, ἣτις διαφαίνεται ἀπὸ τοῦ προσώπου του; Παρατηρήσατέ τον.

Τὸν παρετήρησα· πράγματι, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο τοσοῦτον σιωπηρὸς καὶ τοσοῦτον σκυθρωπός, ὥστε δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ὑποστῶ τὸ βλέμμα του.

— Εἶνε ἀληθὲς — ἀπήντησα.

Εἶτα μοὶ ὠμίλησε περὶ τῶν ἐξῆς του.

— Οὗτος ἔχει τὰς ἀπλουστεράς ἐξῆς τοῦ κόσμου — μοὶ εἶπε. Δὲν ἀπῆντήτατε αὐτὸν ποτε ἐπὶ τοῦ ἐπιστεγάσματος τοῦ λεωφορείου τῆς ὁδοῦ Κλιού; Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν περιέρχεται τοὺς Παρισίους ἐπὶ τοῦ λεωφορείου τοῦ διερχομένου ἀπὸ τῆς κατοικίας του, πρὸ πάντων ὅταν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ. Εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ, ἐπαναβλέπων τοσαῦτα μέρη, μεστὰ δι' αὐτὸν ἀναμνήσεων, θεωρῶν τοὺς Παρισίους τροχάδην, ἀπὸ σκοπιᾶς, ὑπὸ τὴν δροσάδῃ τῆς πρωίας αὔραν, ἐμπνέεται.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔδραξα φράσιν τινὰ τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, ἣτις μοὶ ἐνετυπώθη ἐν τῷ νῷ. L'Académie

qui est pleine de bonté pour moi. Τότε ἐνεθυμήθη, ὅτι ὅτε οὗτος ἐπαρουσιάσθη κατὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, πρὸ πενήτηκονταετίας περὶ του, οἱ ἀκαδημαῖκοι, πρᾶγμα σπανιώτατον, ἠγέρθησαν ἅπαντες.

Ὁ γείτων μου ἐξηκολούθησεν.

— Οὗτος ἐργάζεται καθ' ἐκάστην, πάντοτε ἀπὸ τῆς πρωίας, καθ' ἣν ἐγείρεται, μέχρι τῆς τετάρτης μετὰ μεσημβρίας, εὐρίσκεται εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ὁ ἐγκέφαλός του διατελεῖ πάντοτε ἐν ἐνεργείᾳ ἢ δημιουργίᾳ δι' αὐτὸν εἶνε ἀνάγκη. Καὶ ὅτε ἀκόμη δὲν αἰσθάνεται αὐτὸν ἐμπνεόμενον ἐργάζεται, ὡς αὐτὸς λέγει, pour se faire la main. Ἡ ἡμέρα δὲν τῷ ἀρκεῖ, ὅπως ἐπιχύσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου πᾶν ὅ,τι κοχλάζει ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ καρδίᾳ του. Ἄλλ' ὁ Θεὸς θὰ χορηγήσῃ αὐτῷ μακροβιότητα, καὶ θὰ παράσχῃ ἡμῖν εἰκοσι τόμους ἔτι.

Ἀκούων τὰς λέξεις ταύτας, δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ θεωρῶ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον γέροντα ὡς πλάσμα τι ἐτέρου κόσμου· σκεπτόμενος δὲ ὅτι ἐργάζεται ἔτι ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐκείνῃ μετ' ἰσχύος, ἣν ἐγὼ οὐδέποτε ἔσχον, καὶ ὅτι ἐργάζετο τοιοῦτοτρόπως εἰκοσιπέντε ἔτη πρὶν ἢ γεννηθῶ, ἠσθανόμην ἐμαυτὸν μηδενίζομενον.

Ἐντούτοις ὁ Βικτωρ Οὐγκῶ ὠμίλει περὶ πολλῶν μικρῶν ἐνασχολήσεων, αἵτινες συχνάκις ἀφαιροῦσιν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν χωρὶς νὰ το ἔννοῃ, καὶ ἔλεγε μετὰ φωνῆς ἀπηνθηκυίας, πλὴν καλοκαγάθως. Je n' ai pas une minute à moi, vous le voyez bien.

Πάντες δὲ ἀπεκρίθησαν μιᾶ φωνῇ· — Εἶνε ἀληθὲς.

Εἶτα ὀλίγον ἕκαστος ἐπανήρχισαν ἀφηγούμενοι αὐτῷ ἀστειότητας, ἐπὶ τῇ προθέσει, θεβαίως, τοῦ νὰ τὸν διασκεδάσωσιν· ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε εἰς τοῦτο ἐπατύγχανον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔστρεφε πέριξ τὸ βλέμμα, καὶ προσήλου αὐτὸ πρὸς ἐμὲ ἢ πρὸς τὸν νέον Βίλγουν. Ἐφαίνετο, ὅτι κατ' ἐκεί-

νην μόνον τὴν στιγμὴν ἠννόει ὅτι εὐρισκόμεθα ἐκεῖ, ὅπως δ' ἀφαιρέση ἀφ' ἡμῶν τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, ἐχαιρέτιζε δι' εὐμενοῦς καὶ ταχέος μειδιάματος, σημαίνοντος. — Δὲν σὰς λησμονῶ. — Εἶτα ἐπανεπίπτεν ἡ κατῆφεια ἐπὶ τοῦ προσώπου του ὡς καλύπτρα.

Ἐν τούτοις ἐκαιροφυλάκτου τὴν περίστασιν, ἥτις θὰ μοι ἐπέτρεπε νὰ τῷ εἶπω τι εἰς γωνίαν τινα ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος νὰ δύνηται ν' ἀκούσῃ. Καὶ τί δὲν θὰ τῷ ἔλεγον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Τὸ θάρρος μου ἀνεπτέρουτο, μυρίαὶ ἐρωτήσεις συνωθοῦντο εἰς τὸν νοῦν μου. Θὰ ἔδιδον ἔν ἔτος τῆς ζωῆς μου, ὅπως μείνω μίαν ὥραν μετ' αὐτοῦ, δράξω τὰς χεῖράς του, καὶ τῷ εἶπω ἀναιδῶς, θεωρῶν αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτί—ἀφες με, Οὐγκῶ, ν' ἀναγνώσω ἐν τῇ ψυχῇ σου. Τί αἰσθάνεσαι εἰς τὸ αἷμά σου ὅταν γράφῃς; Τί βλέπεις περὶ σέ, εἰς τὸν ἀέρα, ποῖαν φωνὴν αἰσθάνεσαι ἥτις ψιθυρίζει εἰς τὸ οὖς σου ὅταν δημιουργῇς; Τί πράττεις εἰς τὸ δωμάτιόν σου, ὅταν εἰς τὸν νοῦν σου διαλάμπῃ μία ἐκείνων τῶν μεγάλων ἰδεῶν, αἵτινες περιέχονται τὴν ὅλην ὑφήλιον, καὶ ὅταν ἀναθρώσκῃ ἐκ τῆς γραφίδός σου εἰς ἐκείνων τῶν στίχων, οἵτινες πλήσθουσι τὴν καρδίαν ὡς κτήνημα ἐγγχειριδίου ἢ ὡς κραυγὴ ἀγγέλου; Ποῦ ἐγνώρισας τὴν Ρόζαν τοῦ ἀρχαίου ἄσματος τῆς ἀντίξεως, ἥτις μοι ἀπέσπασεν ἑνὸς ἔτους στεναγμούς; Πόθεν ἐξέβαλες τὸν φοβερὸν ἐκείνον Μαζέππαν, ὃν αἰώνως θὰ θεωρῶ φεύγοντα; Πῶς ὠνευρέθης τὴν Μελλόνυμφον τοῦ Τεμβαλλιέρ; Πόθεν ἀνέσκαψας τὸν Κουασμόδον; Ἀποκάλυψόν μοι λοιπὸν ἐν τῶν μυστηρίων σου. Ὁμίλησόν μοι περὶ τῆς Φαντίνης, περὶ τοῦ Μικροῦ βασιλέως τῆς Γαλικίας, εἶπέ μοι τι περὶ τοῦ μαρκησίου Λαντενάκ, ἐξήγησόν μοι πῶς σοὶ ἐνεφανίσθη τὸ φάσμα, ὅπερ σοὶ ἐνέπνευσε τὴν ἀμειλικτον καὶ αἰματηρὰν ἐκείνην βροχὴν ἐ-

πὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατραλοῦ Κα-
νουτ, καὶ τὸ τρομερὸν καὶ πύρινον
βλέμμα τὸ καταδιώκον τὸν Κάιν· εἶ-
πέ μοι εἰς ποῖον μέρος τοῦ ἄδου ἀ-
νεκάλυψας τὸν ἔρωτα τοῦ Κλαυδίου,
καὶ εἰς ποῖον μέρος τ' οὐρανοῦ τὸ
πρόσωπον τῆς Θεάς! Ὁμίλησόν μοι
περὶ τῆς νιπιότητός σου, περὶ τῶν
πρῶτων ἀποκαλύψεων τῆς μεγαλοφυ-
τας σου, ὅπότεν ὁ Σατωβριάνδος σὲ
ἀπεκάλεσεν ἔξοχον παῖδα διηγήθητι
εἰς ἐμὲ τὰς τρικυμιώδεις ἀγρυπνίας
σου· εἶπέ μοι ἂν φωνάζῃς ὅταν ἀ-
παστράπτωσιν εἰς τὸν νοῦν σου αἱ
φύβον ἐμποιοῦσαι εἰκόνες, εἶπέ μοι ἂν
κλαίῃς ὅταν γράφῃς τὰς λέξεις τὰς
ἀποσπῶσας τοὺς λυγμοὺς, περιγραφόν
μοι τὰς βασάνους σου, τὰς θακχείας
σου, τὰς παραφοράς σου, εἶπέ μοι τί
σκέπτεσαι καὶ τίς εἶσαι, τρομερὲ καὶ
μυστηριώδες γέρον!

Καὶ σκεπτόμενος τὰ τοιαῦτα, ἐ-
ζήτουν φράσιν λιαν ἐκφραστικὴν, ὅπως
ἀρχίσω τὴν ὁμιλίαν, ἂν μοι ἐπαρου-
σιάζετο ἡ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία.

Ἡ τύχη μ' ἐβοήθησεν. Ὁ Βίκτωρ
Οὐγκῶ ἐξῆλθε πρὸς στιγμὴν, εἶτα ἐ-
πέστρεψε πλησίον τῆς θερμάστρας, καὶ
ἐκάθισεν ἀπέναντί μου. Ἡ συναναστρο-
φὴ κατετήθη εἰς διαφόρους μικρὰς
συνδιαλέξεις. Ἡ στιγμὴ δὲν ἠδύνατο
νὰ ᾗ καταλληλοτέρα· μυρία ἐρωτή-
σεις συνωθοῦντο εἰς τὰ χεῖλη μου. ἤρ-
χισα εὐθαρσῶς—Κύριε!

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ ἐστράφη φιλοφρό-
νως, ἔθεσε μίαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ γό-
νατός μου, καὶ ἐνέβλεψε πρὸς ἐμὲ ὡ-
σεὶ προσδωκῶν τι.

Τί τὰ θέλετε! Τοιαῦτα δυστυχῆ-
ματα δύνανται εἰς ἅπαντας νὰ συμ-
βῶσιν. Ἐνθυμεῖσθε τὸν ἐγγράμματον
ράπτῃν τῶν Μελλόνυμφων, ὅστις
ἀφοῦ προπαρσκευάσεν ὠραίαν ὁ-
μιλίαν πρὸς τὸν καρδινάλιον Φεδερί-
γον, τῆς στιγμῆς ἐπιστάσης, δὲν ἤ-
ξεύρει ἄλλο νὰ εἶπῃ ἢ ἐν—φαντά-
σθητε—ὅπερ τὸν κατασιχύνει κατ' ὅ-
λην αὐτοῦ τὴν ζωὴν; Λυποῦμαι νὰ

τὸ εἶπω, καὶ τὸ λέγω πρὸς τιμωρίαν
μου· παρέστησα τὸ αὐτὸ πρόσωπον,
καὶ ἴσως μυριάκις χεῖρον τοῦ ράπτου
ἐκείνου. Τὸ ἀτενὲς τοῦ Βίκτορος Οὐγ-
κῶ βλέμμα μὲ ἐθορύβησεν, ἅπασαι αἱ
ὠραῖαι ἰδέαι μου ἐξηφανίσθησαν, καὶ
δὲν εἶπον ἄλλο ἢ...

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ τὸ εἶπω.

Τὸν ἠρώτησα ἐὰν ἐπορεύθη νὰ ἴδῃ
τὴν Ἐκθεσιν!

Καὶ ἔστην ὡσεὶ κεραυνόπληκτος ὑπ'
αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεώς μου.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τί μοι ἀπῆν-
τησεν ὁ Οὐγκῶ.

Ἐνθυμοῦμαι μόνον, ὅτι μετὰ τι-
να στιγμὴν, ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἐκθέ-
σεως, εἶπε—C'est un beau joujou.

— Mais c'est un immense, savez
vous, mon maitre, τῷ παρετήρησέ τις.

Ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησε μειδιῶν

— C'est un immense joujou.

Τὰς λέξεις ταύτας μοι ἐφάνη σχε-
δὸν ὅτι εἴκουσα ἐξερχομένης ἐκ τοῦ
θάθους τῆς ταπεινώσεώς μου, καὶ δὲν
ἐτόλμησα νὰ ὁμιλήσω πλέον. Μικρὸν
κατόπιν, ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ μετέβαλε
θέσιν, αἱ μερικαὶ συνδιαλέξεις συνεχω-
νέυθησαν καὶ πάλιν εἰς μίαν μόνην
συνδιάλεξιν ἢ εὐκαιρίαν ἀπόλετο. Πλὴν
ταχέως παρηγορήθη ὁ Βίκτωρ Οὐγ-
κῶ ἤρξατο ὁμιλῶν καὶ πάλιν, ἐγὼ
δὲ, ἡμικλείων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεω-
ρῶν πρὸς τὰ ἄνω, ἵνα συγκεντρωθῶ
ὀλίγον ἐν ἑμαυτῷ, ἤρχισα ἀναπολῶν
ἀπάσας τὰς γλυκειὰς συγκινήσεις, ἃς
ᾔσθην πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον
ρυθμίζων τὰς ἰδέας μου πρὸς τὸν ἠδὺν
καὶ σοβαρὸν τῆς φωνῆς του ἤχον, σκε-
πτόμενος τὴν ἐποχὴν, κατ' ἣν κρύφα,
ἀνεγίνωσκον ὅπισθεν τῶν ἐάθρων τοῦ
σχολείου τὴν Παναγίαν τῶν Πα-
ρισίων, τὰ φιλήματα, ἅπερ ἐπέθηκα ἐπὶ
τῶν Μελετών του, ὑπὸ ἀναδενδράδα
ἰάσμων, ἐν τῷ κήπῳ τοῦ πατρικοῦ οἴκου·
τοὺς στίχους του, οὓς συνείθιζον ν' ἀπαγ-
γέλλω νύκτωρ ὑπὸ τὴν σκηνὴν, ἐν
τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς τῶν στρατοπέδων.*

Ἐλθμονήσαμεν νὰ εἰπώμεν προηγουμένως

τοὺς παλμούς, οὓς ἠσθάνθη, ὅτε τὸ
πρῶτον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου πε-
ριέπεσεν ἄμορφος τις λιθογραφικὴ εἰκὼν
του· τὴν ἀπέραντον ἀπόστασιν, ἣν
ἠσθανόμην μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπι-
θυμίας τοῦ νὰ τὸν γνωρίσω, ἐν τῇ
μικρᾷ ἐπαρχιακῇ πόλει, ὅπου ἀνέγνων
τὸ πρῶτον αὐτοῦ βιβλίον ὠραίαν τι-
νὰ πρῶταν τοῦ Ἀπριλίου, πρὸ ἐκκαίδε-
κα ἐτῶν, κατ' ἣν εἶπον εἰς τὸν πατέρα
μου.— Ἄν αἴφνης, κατ' ἣν στιγ-
μὴν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν τράπεζαν,
παρασιάζετο ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ, τί θὰ
ἐπραττες;— καὶ ἅπασαι αὗται αἱ με-
μακρυσμένοι ἀναμνήσεις, ἐκεῖ καὶ πλη-
σίον αὐτοῦ κληθεῖσαι, μὲ συνεκίνουν
καὶ ἐπανελάμβανον κατ' ἑμαυτόν.—

Ἄλλὰ τώρα τὸν ἐγνώρισα, τὸν γνω-
ρίζω, εὐρίσκομαι εἰς τὴν οἰκίαν του·
ἡ φωνὴ αὐτῆ τὴν ὁποῖαν ἀκούω, εἶνε
ἡ ἰδικὴ του· οὗτος εὐρίσκεται ἐνταῦ-
θα, — ἐν βῆμα μακρὰν μου. Ἄλλ' εἶ-
νε πράγματι ἀληθές;— ἤνοιγον δὲ τοὺς
ὀφθαλμούς λέγων.— Ἴδού τον ἐκεῖ,
τὸν τρομερὸν καὶ προσφιλῆ μοι Οὐγ-
κῶ· μὰ τὸν Θεὸν δὲν εἶνε ὄνειρον!

Ἐνῷ παρεδιδόμην εἰς τοιαῦτα σκέ-
ψεις, ἤκουσα αἴφνης ὅτι πάντες ἠγεί-
ροντο καὶ ἐχαιρέτιζον. Ἐπλησίασα κ'
ἐγὼ πρὸς τὸν Βίκτορα Οὐγκῶ, ἔλαθον
τὴν δεξιάν του δι' ἀμφοτέρων τῶν χει-
ρῶν... καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ εἶπω
λέξιν.

Ἄλλ' ἐκεῖνος θεωρήσας με, μ' ἐνόη-
σε, καὶ μοι εἶπε, θλίβων ἐπανεπιλη-
μένως τὰς χεῖράς μου, καὶ θεωρῶν με
ἀσκαρδαμυκτί μετὰ βλέμματος μειδι-
ῶντος, πλὴν ὀλίγον κατηφοῦς·

— Χαῖρε, φίλτατε κύριε!

Εἶτα προσέθηκεν— Ὅχι, χαῖρε.
Καλὴν ἐντάμωσιν, δὲν εἶναι ἀληθές;

πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ὅτι ὁ κ. de
Amicis, τυγχάνων ἐκ τῶν μεγάλων καὶ εὐ-
γενῶν ἐκείνων πολιτῶν, οἵτινες φρονοῦσιν, ὅτι
οὐχὶ μόνον διὰ τῆς γραφίδος, ἀλλὰ καὶ διὰ
τῶν ὅπλων πρέπει τις νὰ ὑπηρετῇ τὴν ἐξυτοῦ
πατρίδα, ὑπηρετήσε καὶ διεκρίθη ἐν τῷ ἰταλι-
κῷ στρατῷ, προαχθεὶς μάλιστα εἰς τὸν βαθμὸν
ὑπασπιστοῦ.

Δεν ἤξεύρω... νομίζω ὅτι ἀνοήτως ἀπήντησα — Καλὴν ἐντάμωσιν.

Καὶ ἐξῆλθον ἐκεῖθεν συγκεκνημένος, εὐδαίμων, ὀλίγον μελαγχολικός, λίαν συγκεχυμένος, καὶ προσκρούσας πρὸς τὴν καθέδραν.

Η'

Τοιαύτην μοι ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν ὁ Οὐγκὼ ἐν τῷ οἴκῳ του· πλὴν δὲν θὰ τὸν ἔβλεπον ὀλόκληρον, ἐὰν μὴ ἔβλεπον αὐτὸν δημοσίᾳ, ἐν μιᾷ τῶν πανηγύρεων ἐκείνων, ἐν αἷς, οἷαι δὴποτε καὶ ἂν ὦσιν αὐται, ἡ παρουσία του ἐστὶ τὸ μάλλον ἐπιθυμητὸν θέαμα. Εἶδον αὐτὸν ἐν τῷ θεάτρῳ, Châtelet, ὅτε ἀπήγγειλε τὸν λόγον αὐτοῦ, ὡς πρόεδρος, ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ φιλολογικοῦ Συνεδρίου. Μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἐμφανισέως του, τὸ εὐρὺ ἐκεῖνο θέατρον ἔβριθεν ἤδη λαοῦ. Ἡ πλατεῖα ἦτο πλήρης συγγραφῶν καὶ καλλιτεχνῶν πάσης χώρας, ἐν αἷς δισταυροῦντο περιεργὰ βλήματα, νεύματα καὶ ἐρωτήσεις, καθότι ἕκαστος ἀνεγνώριζεν εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο πλείστα ὀνόματα καὶ ὀλίγιστα πρόσωπα, καὶ ἐπεθύμει νὰ συμπληρώσῃ, κατὰ τὴν αἴσιον ἐκείνην εὐκαιρίαν, τὰς ἐαυτοῦ γνωριμίας. Ἐβλεπέ τις μεγάλην κίνησιν πολιῶν καὶ νεανικῶν κεφαλῶν, ὠραίων ῥεμβωδῶν ὀφθαλμῶν, προσώπων, ἅτινα προσήγγιζον ἀλλήλοις μειδιῶντα, χρομῶν μελανῶν, αἵτινες ἐκλινον ἀπέναντι τῶν λευκῶν, χειρῶν, αἵτινες ἐζήτουν ἀλλήλας καὶ συνελθίδοντο· εἶκουε δὲ τις λαλουμένας πάσας τὰς διαλέκτους, καὶ ἠσθάνετο εὐφρόσυνον φράγμα ζωῆς παντοῦ διαχωροῦν. Ἐπὶ τῆς εὐρείας πεφωτισμένης σκηνῆς ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν ἐθνῶν, ἀπὸ Σουηδίας μέχρις Ἰταλίας, καὶ ἀπὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ Σάν-Σαλβατόρ μέχρι Ῥωσίας· μέγα ἐπιτελεῖον ποιητῶν, μυθιστοριογράφων, λογίων, πολιτικῶν ἀνδρῶν, δημοσιογράφων, ἐκδοτῶν, ἐν οἷς

ἔδειχε τὸ μειδιῶν καὶ λεπτοφυῆς πρόσωπον τοῦ Turghenief, ἡ ὠραία καὶ ἀγέρωχος κεφαλὴ τοῦ Ἐδμόνδου Ἀβούτ, καὶ ἡ συμπαθὴς μὲρρὴ τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, ὑπὸ μυρίων τοξευόμενα βλέματων. Ἄλλ' ἡ γενικὴ περιέργεια ἀπέβλεπε μόνον τὸν Βίκτορα Οὐγκὼ. Ἐκατοντάδες ξένων δὲν εἶχον ἰδεῖ αὐτὸν ποτέ· τ' ὄνομά του ἀντήχει ἐφ' ὅλων τῶν χειλέων· σχεδὸν πάντα τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὸ μέρος τῆς σκηνῆς, ὅπου ἐμελλε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς πᾶν κίνημα ἐν ταῖς παρασκευαίαις γινόμενον, ἐπήρχετο μεγίστη συντάραξις εἰς ὅλον τὸ θέατρον. Ἦτο ὠραῖον ἅμα δὲ παρήγορον τὸ νὰ βλέπῃ τις τοσοῦτον διακαῆ περιέργειαν εἰς τὸ ἄπειρον ἐκείνο πλῆθος, τοσοῦτον σύμφυρτον κατὰ τὴν ἐθνικότητα, καὶ ν' ἀναλογίζηται, ὅτι ὁ προκαλῶν αὐτὴν, ἦτο εἰς γέρον ποιητής. Αἰρῆνης ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι ἠγέρθησαν, μεταξὺ τῶν φαιῶν καὶ λευκῶν ἐκείνων κεφαλῶν, ἐφάνη παρυσιαζομένη κεφαλὴ τις πασῶν λευκοτέρων, — ἐκρηξίς ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δεβαίως διεγείρουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ δεχομένου αὐτὰς περίφοβον σχεδὸν αἴσθησιν, καὶ αἵτινες, ἀντανακλῶμεναι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐφημούντος γιγαντοποιοῦσι· τὸ προκαλέσαν αὐτὰς αἴσθημα — μία μόνη ἀπέραντος, θορυβώδης, ἐπίμονος, ἀτελεύτητος ἐπευφημία, ἐκλόμισε τὸ θέατρον. Ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ διήλθε μία μόνη ἀστραπή, ἀλλ' ἠτις ἀπεκάλυψεν ἅπασαν τὴν ψυχὴν του. Ἀμέσως κατόπιν ἐπανέλαβε τὸ σύνθηρος σοβαρὸν ὄφος του. Ἐβλησάσεν εἰς τὸ προσκηνίον διὰ βημάτων ὀλίγον ἀεθαίων, περιστοιχίζομενος ὑπὸ τῆς ἐπιφανοῦς συνοδείας του, ἕστη πλησίον τραπέζιου, καὶ ἤρξατο ἀναγινώσκων τὸν λόγον του, γεγραμμένον διὰ μεγάλων γραμμάτων ἐπὶ μεγίστων φύλλων χάρτου. Ὁ λόγος οὗτος δὲν ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐτυχιστέρων του, πλὴν δὲν ἀρμόζει ἐνταύ-

θα νὰ τὸν κρίνωμεν. Ἀνέγνωσε βραδέως, μεγαλοφώνως, τονίζων μετ' ἐντελοῦς τέχνης ἐκάστην φράσιν, ἐκάστην λέξιν, ἐκάστην συλλαβὴν. Ἡ φωνὴ αὐτοῦ εἶνε εἰσέτι σθεναρὰ καὶ εὐχος, καὶ τοι ὀλίγον ἐξασθενουμένη κατὰ τὰς μακρὰς περιόδους καὶ ἀπολήγουσα ἐνίοτε εἰς ἤχους ὀξείας καὶ σπαρακτικούς. Ἰπῆρξαν στιγμαὶ, καθὰς ὑπῆρξε θαυμάσιος. Ὅτε εἶπεν. — Εἶσθε οἱ πρεσβευταὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν τῇ μεγαλόπολει ταύτῃ. Καλῶς ἤλθετε. Ἡ Γαλλίη σὰς χαιρετίζει — εἶπε τὰς τελευταίας λέξεις μετὰ τόνου πλήρους εὐγενείας καὶ μετὰ σχήματος μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀγερώχου, συντάραξαν τὸ θέατρον ὀλόκληρον. Ὅτε εἶπεν. — Hommes du passé, prenez—envotre parti, nous ne vous craignons pas, καὶ οὕτω εἶπὼν ἔσεισε καὶ ἀνήγειρε τὴν κραταιὰν αὐτοῦ κεφαλὴν, προσηλθὼν τοῦ κεραυνοβόλου ὀφθαλμοῦ εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούρας, δι' ὕψους προκαλητικῆς καὶ ἀπειλητικῆς, καὶ ἔστη ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκίνητος, ἐν τῇ στάσει ἐκείνῃ, μετὰ τοῦ προσώπου περλογισμένου ἐν τῷ μέσῳ βαθείας σιγῆς, ὑπῆρξε πράγματι ὠραῖος καὶ τρομερὸς ὡς τίς τιμα τοῦ ἐκ τῶν Châtiments, φράγμα δεδιετρεξέτην πλατεῖαν. Εἶτα ἡ ὀμίλια αὐτοῦ, μετὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὑποκώφου ὀργῆς, ἐγλήνευσεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀμνηστίας, τότε δὲ ἡ φωνὴ του μετέβλεν ἤχον, καὶ ἐφάνη ἄλλου φωνῆ, τὰς δ' εὐγενεῖς ἐκείνας λέξεις. — Ἄπασαι αἱ πανηγύρεις εἶνε ἀδελφικαί, μία πανηγυρὶς δὲν εἶνε πανηγυρὶς ἐὰν δὲν συγχωρῇ τινε, — ἀπήγγειλε μετὰ τόνου ἀνεκφράστου ἀγαθότητος, εὐσπλαγχνίας καὶ ἰκεσίας, ὅστις ἐπροξένησεν εἰς τὸ πλῆθος σφοδρὰν φρικίαν σεναινέσεως, μυριάδας τῆς ἐπευφημίας εὐγλωττωτέραν. Τέλος εἶπὼν τὴν φράσιν ταύτην. — Ἰπάρχει τι μεγαλειότερον οἰουδήποτε θρίαμβου, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ θέαμα τῆς πατρίδος, ἠτις ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας καὶ

τοῦ προγεγραμμένου τοῦ ἀναφανομένου εἰς τὸν δρίζοντα — ἀπεινόνισε τὴν ἰδέαν του μετ' ἐπισήμου χειρονομίας καὶ βλέμματος λίαν ἠδέως καὶ καθήκους, προκαλέσαντος καταγίδα κραυγῶν τε καὶ ἐπευφημιῶν. Μετ' αὐτὸν ὀμίλησαν πλείστοι ἄλλοι, περὶ πάντας τοὺς λόγους αὐτῶν μετ' εὐσεβάστου προσαγερούσεως πρὸς τὸν μέγαν διδάσκαλον· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲν σημεῖον ἔδειξε συγκινήσεως. Μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ μέτωπον αὐτοῦ διεφωτίζετο, πλὴν ταχέως συνωφρουότο καὶ πάλιν, ὡσανεὶ ἐπίμονος καὶ ἀδησώπητος σκέψις, ἠτις ἐπὶ στιγμὴν ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον, ἀποτόμως κατεκυρίευν αὐτὸν ἐκ νέου. Τελειωθέντος τοῦ πρώτου λόγου, ἠγέρθη καὶ ἐκίνησεν ὅπως ἐξέλθῃ. Τότε δὲ ἀντήχησε τελευταία ἐπευφημία, θερμότερα, θορυβώδεστερα καὶ ἐπιμονωτέρα τῆς πρώτης, συνοδευομένη ὑπὸ ἐκρήξεως ἐνθουσιῶδων κραυγῶν, αἵτινες ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ σταθῇ. Δὲν ἦτο ἐπευφημία πρὸς τὸν λόγον· ἦτο ἐπευφημία πρὸς τ' Ἀνατολικὰ ἄσμεα πρὸς τὴν Φημηγορίαν· ἦτο φόρος εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ποιητὴν τῶν μεγάλων φίλτρων· προσαγόρευσις πρὸς τὸν γηραιὸν παλαιστήν· εὐδοίανος εὐχὴ πρὸς τὸν ἐβδομηκοντούτην χαιρετὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν πλείστοι δὲν θὰ ἐπανεβλεπον πλέον. — Ἐκεῖνος ἀπήντησε διὰ παρατεταμένου βλέματος· καὶ ἐξηφανίσθη.

Θ'

Ἴδου ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ, ὡς εἶδον αὐτὸν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δόξης του. Αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θὰ ἴδωσιν ἄρα γε αὐτὸν εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος; Οἱ πλείστοι ἀμφιβάλλουσιν. Ἄλλ' ὁ χρόνος δὲν θὰ δυνήθῃ ἢ νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὴν σάρκα ὀλοοσάουτοσκελετὸς θέλει μείνει ὄρθιος, ὡς πελώριον δένδρον ἀποφιλισθὲν, ἐπὶ τοῦ δρίζοντος τῆς φιλολογικῆς τοῦ αἰῶνος ἱστορίας, λεγεῶνας δὲ

διανοιῶν θέλουσιν ἵπτασθαι ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν πτερύγων του καταπεσόντων πτίλων. Οὗτος ἐστὶν εἷς ἐκ τῶν κραταιῶν ἐκείνων συγγραφέων, οἵτινες παρίστανται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αἱματόφυρτοι, φριξότριχες καὶ ἀσθμαίνοντες, φέροντες ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν στέμματος τοῦς τίτλους τῶν ἔργων των, ὡς ὀνόματα νενικημένων μαχῶν ἢ ἐνδόξων καταστροφῶν ἢ ἐξόχων παραλογισμῶν· οἱ δὲ μεταγενεστέροι χαριετίζουσιν αὐτοὺς μετὰ σεβασμοῦ, ὡς μεγάλους πληρωθέντας ἀθλητάς. Οὗτος βεβαίως θέλει θαυμασθῆ, τοῦλάχιστον, ὡς ἐν τῶν παραδοξωτέρων γραμματολογικῶν φαινομένων τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἐν ἔτι ἐμελλε νὰ καταβῆ ἐκ τοῦ στυλοβάτου τῆς μεγαλοφυΐας του, θὰ ἔμενε ὡς ἐν τῶν θαυμασιωτέρων παραδειγμάτων τῆς ἰσχύος καὶ τῆς τόλμης τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. *Il est bon* ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ἴδιος, *que l'on trouve sur les sommets ces grands exemples d'audace.* Οὗτος κατέδειξε τλ ὕψη, εἰς ἃ δύναται ἡ μεγαλοφυΐα ν' ἀνέλθῃ, καὶ διεφώτισε τοὺς κρημνοὺς, πρὸς οὓς ἡ μεγαλοφυΐα καταστρέφεται. Ἐπὶ ἡμῖσιν αἰῶνα διήγειρε τοὺς παλμοὺς καὶ τὴν σκέψιν μυριάδων ἀνθρωπίνων πλασμάτων. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀπέμενε τι ἐξ αὐτοῦ, θὰ ἐναπέμενε ὡς ἱστορικὸν γεγονός ἢ ἀπέραντος αὐτοῦ δημοτικότης, παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς, ὡς παρήγορον παράδειγμα τῆς ἡχούς, ἣν δέχεται ν' ἀπαντήσῃ παρὰ τῆ ἀνθρωπότητι ὁ λόγος ἀνθρώπου, μὴ κεκτημένου ἄλλῃν δύναμιν ἢ τὸν λόγον. Ἄλλ' οὗτος θέλει ἐναπομείνει στερρὸς καὶ ἀγέρωχος ἐπὶ μονήρους κορυφῆς· καθ' ὅσον δὲ ἡ φιλολογία ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ, θέλει συθίζεσθαι εἰς τὸν σκεπτικισμόν, εἰς τὴν αἰσθητικότητα καὶ τὴν σηπεδόνα, τόσῳ μᾶλλον θὰ παρίσταται ὕψηλῃ καὶ εὐγενῆς ἡ μακρυσμένη αὐτοῦ μορφή. Ἄλλ' ἡ ἡμέρα τοῦ μεγάλου ἐργάτου δὲν ἐτελείωσεν ἔτι. Νῦν φαίνεται διατρέχων θλι-

βεράν περίοδον.* Ἐἴθε νὰ ἐξέλθῃ ταύτης σῶος, καὶ ν' ἀκούσωμεν ἐπὶ πολλὴν ἔτι χρόνον τὴν κραταιὰν φωνὴν του, ἥτις σινελίνησε τὴν νεότητα τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἡ φωνὴ αὕτη θὰ λέγῃ ἡμῖν μέχρι τελευταίας στιγμῆς μέγα τι καὶ ἀληθές. Τὴν ἠκούσαμεν πηλιδες ὄντες, θ' ἀκούσωμεν αὐτὴν ἔτι ὅτε τὰ δένδρα ἀποδώσωσιν εἰς τὴν γῆν τὰ νεκρὰ αὐτῶν φύλλα. Ἡμεῖς τοιοῦτον εὐχόμεθα αὐτῷ. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς ἐμφανισθεῖς μετὰ τῆς ἀνατολῆς τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, συνωδέυσῃ τὸν αἰῶνα μέχρι τῆς δύσεως αὐτοῦ, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα του διαλάμψῃ μέχρι οὗ πάλαι ἡ καρδιά του, ἡ δ' Εὐρώπη δεχθῆ συνάμα τὴν τελευταίαν πνοὴν τῆς αἰωνικῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τὸ ὕστατον ἔσσμα τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ ἐποποιίας.

A. MARTZOKHES.

ΟΥΓΟΣ ΦΩΣΚΟΛΟΣ

Η ΛΑΥΡΕΤΤΑ

Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΟΡΤΙΣ **

Ἄγνοῦ ἂν βλέπῃ ὁ Θεὸς πρὸς τὴν γῆν. Ἐάν ποτε ὅμως ἔστρεψῃ τὸ βλέμμα του ἐπ' αὐτῆς, ἢ καθ' ἣν ἡμέραν τοῦλάχιστον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἤρξαστο μυρμηκιῶν, πιστεύω ὅτι ἡ εἰμαρμένη

* Σημειοῦμεν ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔγραφε ταῦτα ὁ κ. de Amicis, ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ διέτρεχε σπουδαῖον κίνδυνον, ὡς ἐκ δεινῆς νόσου, ἣν ἡ προκεχωρημένη ἡλικία αὐτοῦ καθίστα σθεναρότεραν.

** Σ. Τ. Α. Καθωραϊζόντες τὰς στήλας τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ ὠραίου τούτου ἀποσπάσματος τῶν Τελευταίων ἐπιστολῶν τοῦ Ἰακώβου Ορτίς, ποιούμεν γνωστὸν τοῖς ἡμετέροις φιλομοῦσις ἀναγνώσταις ὅτι ὁ κ. Σφήκας ἐπασχολεῖται εἰς τὴν μετάφρασιν ἐλλωνικαὶ δι' ἐλπίδος ἐχόμενὰ δημοσιεύσωμεν αὐτάς ὡς παρ' ἄρθρα τοῦ περιοδικοῦ τούτου. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μεταφράσεως οὐδὲν λέγομεν καθότι ὁ κ. Σφήκας εἶνε γνωστὸς παρ' ἡμῖν ὡς εἰς τῶν δοκιωτέρων μεταφραστῶν

ἔγραψεν εἰς τὰς αἰωνίας δέλτους:

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΣΤΑΙ ΑΥΣΤΥΧΗΣ.

Οὗτε τολμῶ νὰ κάμω ἐκκλησίαν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, διότι θὰ ἠγγόνουν ἴσως πρὸς ποῖον δικαστήριον, πολὺ μᾶλλον ἀπὸς συμφέρει μοι νὰ νομίζω αὐτὴν ἐπωφελεῖ πρὸς τοσαῦτα ἄλλα γένη ἐν τοῖς ἀπειραριθμοῖς κόσμοις ζῶντα. Οὐχ ἤττον εὐχαριστῶ τῇ Διανοίᾳ ἐκείνῃ ἥτις ἀναμνησθῆναι ἐν τῷ πλήθει τῶν ὄντων, διὰ τῆς φθορᾶς νέαν παρέχει αὐτοῖς ζωὴν, διότι μετὰ τῆς ἀθλιότητος ἔδωκεν ἡμῖν τοῦλάχιστον τὸ δῶρον τῶν δακρύων, καὶ ἐτιμώρησε τοὺς δι' αὐθάδους φιλοσοφίας θέλοντας ν' ἀντιστῶσι κατὰ τῆς ἀνθρωπίνου τύχης, ἀρνούμενη αὐτοῖς τὰς ἀνεξαντλήτους ἡδονὰς τῆς συμπικθείας. Ἐὰν ἴδῃς τε θλιμμένον τι νὰ καὶ θρηνοῦντα, μὴ κλαῖε. Στωϊκὲ*! γινώριζεις ὅτι τὰ δάκρυα συμπαθοῦς ἀνθρώπου εἰσὶ πρὸς τοὺς δυστυχεῖς γλυκύτερα τῆς δρόσου ἐπὶ τῶν μεμκραμμένων χόρτων;

Λαυρέττα! ἔκλαυσα μετὰ σοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀτυχοῦς ἐραστοῦ σου, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἡ συμπάθειά μου ὑπεγλύκαινε τὴν πικρίαν τῆς θλίψεώς σου. Ἐγκατελείπεσο ἐπὶ τοῦ στήθους σου. Ἐγκατελείπεσο ἐπὶ τοῦ στήθους σου, οἱ δὲ ξανθοὶ πλόκαμοι τῆς κόμης σου ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπόν μου, καὶ τὰς παρειάς μου ἔβρεχον τὰ δάκρυά σου ἅτινα ἀπέμασσεσ διὰ τοῦ μανδηλοῦ σου, εἶτα πάλιν ἀπέμασσεσ ἄλλα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν σου ἀναβλύζοντα καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων σου ῥέοντα. — Ἐγκατελελειμμένη παρὰ πάντων! . . . ἀλλ' ἐγὼ, ὄχι, δὲν σ' ἐγκιτέλιπον ποτέ.

Ὅταν παράφρων ἐπλανᾶσο διὰ τῶν ἐρημικῶν τῆς θαλάσσης ἀκτῶν, κρυφίως παρηκολούθουν τὰ βήματά σου ὅπως δυναθῶ νὰ σὲ λυτρώσω ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας τοῦ ἄλγους σου. Εἶτα σ'

* Ἐπικ. κοφ. κθ.

ἐκάλουν ὀνομαστί, σὺ δὲ μοι ἔτεινες τὴν χεῖρα, καὶ ἐκάθησο πλησίον μου. Ἀνῆρχετο εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ σελήνη, καὶ εὐ προσβλέπουσα αὐτὴν ἔψαλλεσ πενθίμως. — Θὰ ἐτόλματις νὰ σὲ χλευάσῃ ἄλλ' ὁ Πικρήγορος τῶν δυστυχῶν ὁ διὰ τοῦ αὐτοῦ βλέμματος θεωρῶν τὴν τε μωρίαν καὶ τὴν τωφροσύνην τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἰκτεῖρων τὰ ἐγκλήματα ὡς καὶ τὰς ἀρετάς αὐτῶν ἴσως ἤκουε τοὺς μελαγχολικοὺς του λόγους καὶ σοὶ ἐνέπνεε παραμυθίαν τινά. Αἱ ἱεσῖαι τῆς καρδίας μου σὲ συνώδευον, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτοί εἰσιν αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ θυσίαι τῶν τεθλιμμένων ψυχῶν! Ἀσθενῶς ἐστὲναζον τὰ κύματα, ἡ δὲ ρυτιδοῦσα αὐτὰ αὖρα ἠρέμως τὰ ὄθει ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν ἀκτὴν ἐφ' ἧς ἐκαθήμεθα. Σὺ δὲ ἐγειρομένη ἐστηρίξασο ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου καὶ διηυθύνεσο πρὸς τὸν λίθον ἐκεῖνον ὅπου σοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἔβλεπεσ ἀκόμη τὸν Εὐγένειόν σου, ὅτι ἠσθάνεσο τὴν φωνὴν του, τὴν χεῖρά του, τὰ φιλήματα του. — Τί μοι μένει τῶρα πλέον; ἀνέκραξες ὁ πόλεμος φέρει μακρὰν τοὺς ἀδελφούς μου, ὁ δὲ θάνατος μοι ἀφῆρπασε τὸν πατέρα καὶ τὸν ἐραστὴν! οἴμοι! παρὰ πάντων ἐγκαταλελειμμένη! . . .

Ἡ καλλονὴ, εὐεργετικὴ τῆς φύσεως θεότης! Ὅπου τὸ ἐράσιμον φαίνεται μειδίαμά σου, ἐκεῖ παίζει ἡ χαρὰ καὶ ἐπιχέεται ἡ ἡδονὰ ὅπως διαιωνίσῃ τὴν ζωὴν τοῦ σύμπαντος. Ὅ μὴ γινώριζων καὶ μὴ αἰσθανόμενός σε μισεῖ τὸν κόσμον καὶ ἑαυτόν. Ἄλλ' ὅτε ἡ ἀρετὴ ἐρασιμιωτέραν σὲ καθιστᾶ, αἱ δὲ ἀτυχίαι, ἀφαιροῦσαι τὴν ἰταμότητα καὶ τὸ μῖσος τῆς εὐτυχίας, σὲ φέρουσιν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων μὲ κόμπην λυτὴν καὶ ἄνευ τῶν παιδρῶν στεφάνων — τίς ὁ δυνάμενος νὰ παρέλθῃ καὶ νὰ ρίψῃ ἐπὶ σοῦ βλέμμα μόνον συμπικθείας; Ἄλλ' ἐγὼ, Λαυρέττα, προσέφερόν σοι τὰ δάκρυά μου, καὶ τὸ ἐρημιτήριόν μου τοῦτο, ὅπου θὰ ἔτρωγες ἐκ τοῦ ἄρτου μου, θὰ ἐπινες ἀπὸ

τοῦ ποτηρίου μου καὶ θ' ἀπεκοιμᾶσο ἐπὶ τοῦ στήθους μου.* » Πᾶν ὅ,τι τέλος κατεῖχον! ζῶσα δὲ μετ' ἐμοῦ θά διήρ- χεσο τὸν βίον σου ἴσως, ἂν ὄχι φαιδρὸν, ἐλευθερὸν τοῦλάχιστον καὶ εἰρηνικόν. Ἐν τῇ ἀπομονώσει καὶ τῇ εἰρήνῃ ἡ καρδίκα βαθμυδὸν λησμονεῖ τὰ ἄλλα της· διότι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἐλευθερία ἐν τέρ- ψει· ἀπολαύουσι τῆς ἀπλοικῆς καὶ μο- νήρου φύσεως.

• Φθινοπωρινὴν τινα ἐσπέραν διεραί- νετο μόλις ἡ σελήνη θραυομένων τῶν ἀκτίνων αὐτῆς; ἐπὶ τῶν διαφανῶν νεφε- λῶν αἵτινες συνοδεύουσαι αὐτὴν ἐκ δια- λειμμάτων τὴν ἐκάλυπτον, καὶ διε- σπαρμέναι ἐπὶ τοῦ εὐρέος κόλπου τοῦ οὐρανοῦ ἀφῆρουν ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ ἀστέρως. Προσείχομεν εἰς τοὺς ἀπέχον- τας πρσοὺς τῶν ἀλιέων καὶ εἰς τὸ ἄ- σμα τοῦ λεμβούχου, ὅστις διὰ τῆς κώ- πης αὐτοῦ διέκοπτε τὴν σιγὴν καὶ τὴν γαλήνην τῆς βαθυκούανου λίμνης. Πλὴν ἡ Λαυρέττα, στραφεῖσα, ἀνεζήτει διὰ τοῦ βλέμματός τὸν ἐραστὴν αὐτῆς, καὶ ἀνηγέθη, καὶ ἐπὶ πολλῷ περιπλα- νήθη καλοῦσα αὐτὸν ὀνομασί· εἶτα ἀπαυδήσασα ἐπανῆλθε καὶ ἐκάθησε πλησίον μου, ὡσεὶ φοβουμένη τὴν ἀπομό- νωσιν αὐτῆς. Προσβλέπουσά με ἐφαίνε- το θέλουσα νὰ μ' εἶπῃ· Καὶ σὺ θὰ μὲ ἐγκαταλίπης; — καὶ ἐκάλεσε τὸ κυνάριον της. Ἐγὼ; — Τίς θὰ τὸ ἐ- λεγε ὅτι ἡ ἐσπέρα ἐκείνη ἦτο ἡ τε- λευταία καθ' ἣν ἐβλεπον αὐτὴν. Ἐ- φέρει λευκὴν ἐσθῆτα, κωνῆ ταινία συνείχε τὴν κόμην της, καὶ τρία με- μαραμμένα ἴα ἐξήρχοντο ἀπὸ τοῦ πε- ριβάλλοντος τὸν κόλπον της στηθοδέ- σμου. — Τὴν συνώδευσα μέχρι τῆς θύ- ρας τῆς οἰκίας της, ἡ δὲ μήτηρ, ἐλ- θούσα ν' ἀνοίξῃ, μὲ νύχαριστει διὰ τὰς φροντίδας ἃς ἐλάμβανον ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς θυγατρὸς της. Ὅταν ἔμεινα μόνος ἐνόησα ὅτι ἐκράτοιν τὸ μανδή- λιον της. Τῇ τὸ δίδω αὔριον, εἶπον.

Τὰ δεινὰ της ἐμετρίαζοντο ἤδη, κ'

* Βασίλ. β'. κεφ. κβ.

ἐγὼ ἴσω; — εἶνε ἀληθές, δὲν ἠδυνάμην νὰ σοὶ ἀποδώσω τὸν Εὐγένιον σου, ἀλλὰ θὰ σοὶ ἤμην σύζυγος, πατὴρ, ἀδελφός. Οἱ δίδωται συμπολιταὶ μου, ἐπωφελοῦμενοι ξένων δημίων, ἀφῆρης προέγραψαν τὸ ὄνομά μου καὶ δὲν ἠδυνήθην, Λαυρέττα, οὔτε κἂν νὰ σοὶ εἶπω τὸ τελευταῖον χαῖρε.

Ὅταν σκέπτομαι τὸ μέλλον, καὶ κλείω τοὺς ὀφθαλμούς ὄπως διατε- λίσω ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, καὶ τρέμω καὶ νοερῶς ἀφίεμαι εἰς παρελθούσας ἡμέρας, ἐπὶ πολὺ πλανῶμαι ὑπὸ τὰ δένδρα τῶν κοι- λάδων τούτων, καὶ ἀναμινῆσκομαι τῶν μεμακρυσμένων πυρσῶν καὶ τοῦ ἄ- σματος τοῦ λεμβούχου. Στηρίζομαι ἐπὶ τινος στελέχους... σκέπτομαι· ὁ θε- ὸς μοὶ παρεχώρησεν αὐ- τὴν, ἀλλ' ἡ ἐναντία τύχη μὲ σὶ τὴν ἀφῆρεσε! καὶ ἐξάγω τὸ μανδήλιόν της· δυστυχῆς, λέ- γω, ὁ διὰ φιλοδοξίαν ἀγα- πῶν! ἀλλ' ἡ καρδίκα σου, Λαυρέττα, ἐπλάσθη διὰ τὴν ἀπλήν φύσιν· ἀπομάσσω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ περὶ τὴν δύ- σιν τοῦ ἡλίου ἐπανέρχομαι οἴκαδε.

[Τὶ πράττεις σὺ ἐν τούτοις; πλα- νᾶσαι εἰς τὰς ἀκτὰς, ὕμνος καὶ δά- κρυα προσφέρουσα τῷ Θεῷ; — Ἐλ- θέ, σὺ θὰ δρῆψῃς τοὺς καρπούς τοῦ κήπου μου, θὰ πίης ἀπὸ τοῦ πο- τηρίου μου, θὰ φάγῃς, ἐκ τοῦ ἄρτου μου καὶ θ' ἀνα- παυθῆς ἐπὶ τοῦ στήθους μου, καὶ θ' ἀκούσῃς πῶς πάλλεται, πῶς πολὺ διαφόρως πάλλεται, ἡ καρδίκα μου. Ὅταν ἐξεγερωθῇ πά- λιν τὸ μαρτύριόν σου, καὶ τὸ πνεῦ- μα ἠττηθῇ ὑπὸ τοῦ πάθους, θὰ ἔλ- θω κατόπιν σου ἵνα σὲ ὑποστηρίξω ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ καὶ, πλανηθεῖ- σαν, θὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἀλλὰ θὰ σὲ παρακολουθῶ σιγηλῶς ἵνα ἐλευθερᾶν τοῦλάχιστον σοὶ ἀφήκω τὴν παραμυθίαν τῶν δακρύων. Ἔσομαί σοι πατὴρ, ἀδελφός — ἀλλ' ἡ καρδίκα μου ἐὰν ἐβλεπῇ τὴν καρδίαν μου! — δὲν

κρυ βρέχει τὸν χάρτην καὶ σβύνει ὁ, τιγράφω. ἔβουσαν ἐν νεότητι καὶ καλλονῇ, ἔπειτα δὲ παράφρονα, περιπλα- νωμένην, ὄρφανὴν. Τὴν εἶδον παραφῶως φιλοῦσαν τὰ φθίνοντα χεῖλη τοῦ μό- νου της παρηγόρου... καὶ ἔπειτα ἐν εὐσεβεῖ δεισιδαιμονία γονυπετοῦσαν ἐνώπιον τῆς μητρὸς της, καὶ μετὰ δακρύων ἱκετεύουσαν νὰ λύσῃ αὐτὴν ἀπὸ κῆς ἀρχῆς, ἣν ἡ ἀτυχῆς μήτηρ ἐν ἡμέραις ὀργῆς ὡς κεραυνὸν ἐρριψεν κα- τὰ τῆς θυγατρὸς της. — Οὕτως ἡ ἀ- τυχῆς Λαυρέττα ἀένναον σφῆκεν ἐν τῇ καρδίκα μου συμπάθειαν πρὸς τὰς δυστυχίας αὐτῆς. Βαρύτιμον κληρο- νομίαν, ἣν ἤθελον νὰ μερισθῶ μεθ' ἀπάντων ἡμῶν οἵτινες οὐδεμίαν ἄλ- λην παραμυθίαν ἔχετε ἢ ν' ἀγαπάτε τὴν ἀρετὴν καὶ συλλυπησθε αὐτὴν. Σαῖς δὲν μὲ γνωρίζετε, ἀλλ' ἡμεῖς, οἰοιδῆ- ποτε καὶ ἂν ἦσθε, εἴμεθα φίλοι.

Μὴ μισήτε τοὺς εὐδαίμονας, φεύ- γετε μόνον αὐτούς.

Γ. ΣΦΗΚΑΣ

ΤΙΜΑ ΠΑΣΑΝ ΤΑΞΙΝ

«Τίμα πᾶσαν τάξιν, τίμα πάντα ἄνθρωπον. Μηδένα ἐργαζάζε ἢ κοκα- κευς, τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ κοινωνικῆς θέσεως ἕνεκεν, ἐὰν αὐτὸς δὲν τιμᾷ αὐ- τὴν διὰ τῆς ἀρετῆς σου· μηδένα δὲ πᾶ-

λιν ἀποδοκίμαζε ἢ ἀπόβαλλε, ἕνεκα τῆς ταπεινῆς τάξεως, εἰς ἣν ἀνήκει, ἐὰν αὐτὸς ἠξέσθη νὰ λαμπρύνῃ αὐτὴν δι' ἐναρέτου βίου καὶ ἔργων ἀγαθῶν. — Ὁ κοινωφελέστερος πολίτης, ὁ σοφώτε- ρος καὶ ἐναρετώτερος ἄνθρωπος ἔστω σοὶ τεθαστός εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἂν ἀνήκῃ, ἀφ' οἰουδήποτε οἴκου καὶ ἂν ἔλκῃ τὸ γένος αὐτοῦ, διό- τι ὄντως ἡ καρδίκα καθίσταται τὸν ἄν- θρωπον εὐγενῆ, καὶ οὐχὶ τὸ αἷμα· ἀνυ- ψοῦσι δὲ αὐτὸν προσωπικαὶ ἐκδουλεύσεις καὶ οὐχὶ πατραγαθία. — Τίμα πᾶσαν τάξιν. — Σέβου τὰ δίκαια καὶ τὰ πλεο- νεκτῆματα πάσης τάξεως, τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας ἀνεγνωρισμένα. Αὗται αἱ μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ὑπηκόων διακρίσεις εἰσὶ σοφὸν καὶ ἀναγ- καῖον κατασκευάσμα πρὸς συντήρησιν, ζωοποίησιν καὶ ὀδηγίαν τοῦ ὅλου. — Καθὼς ἐν τοῖς στρατοῖς ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου μέχρι τοῦ στρα- τάρχου μακρὰ σειρὰ βαθμῶν καὶ ποι- κίλων ἐργασῶν, οὕτω καὶ ἐν τῇ πολι- τείᾳ. — Οὔτε πάντες δύνανται νὰ ὑπη- ρετῶσιν, οὔτε πάντες δύνανται νὰ ἀρχω- σιν. — Ἄπασκι αἱ τάξεις ἀποτελοῦσιν ἀνωτέρους ἢ κατωτέρους κρίκους τῆς μεγάλης ἀλύσεως τῆς περιλειούσης τῆς συνόλου τῆς πολιτείας· κατὰ στρα- τῆ ἑνὸς κρίκου ἐστὶ διαχωρισμὸς τῆς ἀλύσεως. Ἡ ἀνατροπὴ τῶν τάξεων ἐ- στὶν ἀνατροπὴ αὐτῆς τῆς πατρίδος, ἐστὶ διατάραξις τῆς κοινῆς εἰρήνης.»

ΠΟΙΗΣΙΣ

Τῷ ΠΟΙΗΤῆ Κ. Φ. Σ.

Τὴν λύραν μου εἰς θρύμματα νὰ θραύσω μὲ προτρέψεις;
Καὶ τῆς ποιήσεως τὸ πῦρ τὸ φλέγον με νὰ σβέσω;
Πλὴν θραύουσα τὴν λύραν μου εἰς ἔρεβος θὰ πέσω,

Τὸ σκότος μου ἢ ποίησις φωτίζει, δὲν τὸ βλέπεις;
 Ὅταν ὀδύνη ἄρρητος μοῦ θλίβῃ τὴν καρδίαν
 Καράσσω στίχους κ' εἰς αὐτοὺς ζητῶ παρηγορίαν.

Νὰ ἀρνηθῶ τὴν ποίησιν! εἶπέ, εἶπέ μοι μᾶλλον
 Τὸ πᾶν αὐτὸ νὰ ἀρνηθῶ καὶ ζῶσα ν' ἀποθάνω . . .

Ἄλλ' ἄφες, ἄφες γράφουσα τὸν βίον νὰ περάνω

Οἱ στίχοι μου τοῦ στήθους μου ἐμφαίνουσι τὸν σάλον,

Ἄν τὸ θρηνῆρες ἄσμα μου τὰ ὄτα σου βαρύνῃ,

Πλὴν στιγμιαῖον βάλαμον εἰς τὴν ψυχὴν μου χύνει.

Τί λέγεις; εἰς τῆς φύσεως τὰ κάλλη νὰ τρυφήσω;

Πλὴν μήπως ἔν κἄν θέλητρον ἔν δι' ἐμὲ ἐγκλείει;

Ἄφες ὁ νοῦς τὰς πτέρυγας πρὸς ὕψη νὰ ταυῖ

Καὶ τὴν μηδαμινότητα τῆς γῆς νὰ λησμονήσω.

Πόθους θρασεῖς δὲν δύναται ἡ γῆ νὰ περιλάβῃ . . .

Οὐδὲ τὴν δίψαν . . . ὕδατος σταγῶν τὴν καταπαύει.

Πόσον μικρὰ μοι φαίνονται τὰ πάντα δὲν γνωρίζεις

Καὶ ἡ ψυχὴ μου πανταχοῦ ὅποσον ἀνιάται

Εἰς κόσμον ἄλλον φανταστὸν τὸ πνεῦμα μου πλανᾶται,

Ἦ! ἄφες το νὰ πλανηθῇ καὶ μὴ τὸ ἐμποδίζης

Ἄφου τῆς ἐξεγέρσεως εἶναι πικρὰ ἡ ὥρα,

Μὴν ἀπορῆς τὸν ὕπνον μου ἂν παρατείνω τώρα.

Γνωρίζω, μέλλον δυστυχές, φρικῶδες ἀναμένει

Τὸν ἔχοντα ὡς πῦρ θερμὴν καρδίαν εἰς τὰ στήθη,

Πρὶν ἀποθάγῃ παγερὰ τὸ περιβάλλει λήθη,

Καὶ εἶναι πᾶσα δι' αὐτὸν καρδία κεκλεισμένη

Γνωρίζω . . . τὸν πᾶσαν ποιητῶν ἡ μύτρα.

Καὶ μόνος τῶν παρήγορος ἡ θρηνωδοῦσα λύρα.

Ναι, τὸ γνωρίζω . . . ἑαυτὸν πλὴν τίς θὰ μεταβάλλῃ;

Δύναται λίθος ὁ κηρὸς ὁ ἀπαλὸς νὰ γίνῃ;

Ἄφες ἡ λύρα τ' ἄλγος μου εἰς στίχους νὰ ἐκχύνη,

Ἄλλη πλασθεῖσα μὴ ζητῆς νὰ γίνω ὅπως ἄλλη!

Ἄν μέλλω τῆς καρδίας μου οἰκτρὸν νὰ πέσω θῦμα,

Δὲν δειλιῶ τὸν θάνατον, δὲν μὲ πτοεῖ τὸ μνημα.

Ἄς ἀπεθάνω, ἡ ζωὴ μαρτύριον μοι εἶναι,

Καὶ ἡ ψυχὴ νὰ πεταχθῇ πρὸς σφαῖραν ἄλλην θέλει.

Ἄς ἀποθάνω νεαρὰ, δρόλου δὲν μοι μέλλει

Οὐδὲν μὲ σύρ' εἰς τὴν ζωὴν οὐδὲν μοι λέγει — μείνε —

Ἄν τοὺς πολλοὺς ὁ θάνατος πτοῇ καὶ ἐκφοβίξῃ

Ἦς πρὸς σωτήρα τ' ὄμμα μου πρὸς τοῦτον ἀτενίζει.